

RIIGIKANTSELEI

ÜLEVAADE ÜRO TEGEVUSKAVA 2030 ELLUVIIMISEST EESTIS

Tallinn, 2016

Sisukord

KOKKUVÕTE	3
1. SISSEJUHATUS	6
2. METOODIKA JA ÜLEVAATE KOOSTAMISE PROTSESS	8
3. INSTITUTIONAALNE RAAMISTIK.....	10
4. SÄÄSTVA ARENGU TEEMADE INTEGRATSIOON	12
5. SÄÄSTVA ARENGU EESMÄRKIDE SIDUMINE RIIKLIKUSSE POLIITIKASSE JA OSALUSE SUURENDAMINE.....	13
6. TEGEVUSKAVA 2030 EESMÄRKIDE ELLUVIIMINE EESTIS.....	15
6.1 Eesmärk 1. Kaotada kõikjal vaesus mistahes kujul.....	15
6.2 Eesmärk 2. Kaotada nälg, saavutada toiduga kindlustatus ja parem toitumine ning toetada jätkusuutlikku põllumajandust	17
6.3 Eesmärk 3. Tagada kõikidele vanuserühmadele hea tervis ja heaolu	19
6.4 Eesmärk 4. Tagada kõikidele kaasav ja õiglane kvaliteetne haridus ning elukestva õppe võimalused	21
6.5 Eesmärk 5. Saavutada sooline võrdõiguslikkus ning suurendada naiste ja tütarlaste mõjuvõimu.....	24
6.6 Eesmärk 6. Tagada kõikidele joogivesi ja kanalisatsioon ning veevarude säästev majandamine.....	25
6.7 Eesmärk 7. Tagada taskukohane, usaldusväärne, säästev ja nüüdisaegne energia kõikidele....	26
6.8 Eesmärk 8. Toetada jätkusuutlikku, kaasavat ja säästvat majandusarengut ning tagada kõikidele inimestele inimväärne töö.....	29
6.9 Eesmärk 9. Ehitada vastupidav taristu, toetada kaasavat ja säästvat industrialiseerimist ning innovatsiooni	31
6.10 Eesmärk 10. Vähendada ebavõrdsust nii riikide sees kui ka nende vahel	33
6.11 Eesmärk 11. Muuta linnad ja asulad kaasavaks, turvaliseks, vastupidavaks ja säästvaks	36
6.12 Eesmärk 12. Tagada säästev tarbimine ja tootmine	38
6.13 Eesmärk 13. Võtta kiiresti meetmeid kliimamuutuste ja nende mõjude vähendamiseks.....	41
6.14 Eesmärk 14. Kaitsta ja kasutada säästvalt ookeane, meresid ja mere elusressursse, et saavutada säästev areng.....	43
6.15 Eesmärk 15. Kaitsta ja taastada maismaa ökosüsteeme ning propageerida nende säästvat kasutamist; majandada metsi säästvalt, võidelda kõrbestumisega ning peatada ja pöörata ümber pinnase halvenemine ja bioloogilise mitmekesisuse hävimine	45
6.16 Eesmärk 16. Toetada rahumeelseid ja kaasavaid ühiskondi, et saavutada säästev areng; tagada õiguskaitse kõikidele ning luua kõikidel tasanditel tõhusad, vastutustundlikud ja kaasavad institutsioonid	47
6.17 Eesmärk 17. Tugevdada tegevuskava rakendamise meetodeid ja taaselustada säästva arengu alane ülemaailmne partnerlus	53
7. EDASISED SAMMUD	56
8. LÕPPSÕNA.....	57

KOKKUVÕTE

Ülevaade ÜRO tegevuskava 2030 elluviimisest Eestis käsitleb globaalsete säästva arengu eesmärkide saavutamise seisut Eestis ning nimetab valitsuse ja valitsusvälise sektori peamised meetmed ja tegevused, mis panustavad 17 säästva arengu eesmärgi elluviimisse. Lisaks annab aruanne infot säästva arengu teemade koordineerimise ja seire strateegilise ja institutsionaalse raamistiku kohta Eestis. Esitatakse peamised põhimõtted kolme säästva arengu teema integreerimiseks riiklikesse raamistikesse ning eesmärkide puhul osalustunde loomiseks.

Ülevaate koostamist koordineeris Riigikantselei ning selle kokkupanemisel osaleid ministeeriumidevaheline säästva arengu töörühm ja Eesti säästva arengu komisjon. Ülevaate sisu ja ülesehitus lähtuvad ÜRO peasekretäri raporti lisas esitatud soovitustest riikide vabatahtlike ülevaadete kohta¹. Ülevaate alusmaterjalina on kasutatud 2016. aasta kevadel tehtud valitsuse poliitika ja globaalsete säästva arengu eesmärkide võrdlusanalüüsi esialgseid tulemusi ning ministeeriumidelt ja säästva arengu komisjonilt laekunud ettepanekuid.

Strateegiline raamistik

Eestil on säästva arengu vallas pikaajaline kogemus. 1995. aastal võeti vastu [säästva arengu seadus](#). 2005. aastal kiitis Riigikogu heaks [Eesti säästva arengu strateegia „Säästev Eesti 21“](#), mis määrab kindlaks Eesti säästva arengu neli peamist eesmärki: kultuuriruumi elujõulisus, heaolu kasv, sidus ühiskond ning ökoloogiline tasakaal. Eesti riiklikku säästva arengu strateegiat viiakse ellu valdkondlike arengukavade ning tegevusplaanide kaudu. Säästva arengu strateegia on üks peamistest horisontaalsetest strateegiatest, millest lähtutakse valitsuse strateegiliste arengukavade koostamisel.

[Säästva arengu eesmärkide elluviimise seire](#) toimub Eesti säästva arengu indikaatoritel põhineva seiremehhanismi ja regulaarselt välja antava [säästva arengu näitajate aruande abil](#), mida koostab Statistikaamet koostöös Riigikantselei ja ministeeriumidega. Viimane aruanne ilmus aastal 2015².

Institutsionaalne raamistik

Eesti [säästva arengu küsimuste koordineerimismehhanism](#) hõlmab nii ministeeriume kui ka vabaihendusi kõikidest olulistest säästva arengu valdkondadest. Keskvalitsuse tasemel koordineerib säästva arengu küsimusi ja institutsionaalset raamistikku [Riigikantselei](#). Riigikantselei koordineerib ka Eesti konkurentsivõime kava „Eesti 2020“ ning Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammi koostamist ja täitmise jälgimist. Sama mehhanismi on kavas kasutada ka ÜRO tegevuskava 2030 elluviimise koordineerimiseks.

[Eesti säästva arengu komisjon](#) loodi valitsust nõustava komisjonina 1996. aastal. Komisjon ühendab valitsusväliseid katusorganisatsioone erinevates säästva arengu valdkondades – keskkonnakaitse, ettevõtlus, kohalikud omavalitsused, teadusasutused, muinsuskaitse, lastekaitse, noorteühendused, energeetika jne. Säästva arengu komisjon kohtub regulaarselt 4–5 korda aastas. Lisaks istungitele korraldab komisjon temaatilisi arutelusid komisjoniliikmete tõstatatud

¹ <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/9768Guidelines%20from%20SG%20report.pdf>

² https://riigikantselei.ee/sites/default/files/content-editors/Failed/saastva_arengu_naitajad_1.pdf

küsimustes ning avaldab fookusraporteid, milles antakse valitsusele poliitikasoovitusi erinevate säästva arenguga seotud teemade kohta.

Ministeeriumidevaheline säästva arengu tööühm koosneb ministeeriumide ja Statistikaameti esindajatest. Tööühma töö on organiseeritud elektroonse suhtluse ja vajaduspõhiste kohtumiste kaudu. Näiteks osales tööühm Eesti säästva arengu näitajate kokkuleppimisel, Eesti seisukohtade ettevalmistamisel ÜRO tegevuskava 2030 läbirääkimisteks ning praeguse ülevaate kokkupanemisel.

Ülemaailmsete säästva arengu eesmärkide elluviimise seis – peamised edusammud ja ülesanded

Eesti valitsuse poliitika ja globaalsete säästva arengu eesmärkide võrdlusanalüüs ning meetmete ja tegevuste väljaselgitamine näitasid, et Eesti valitsus ja vabaühendused rakendavad erinevaid meetmeid ja tegevusi kõigis 17 säästva arengu eesmärgi valdkondades. Hinnanguliselt kolmandik 169 alaeesmärgist on kaetud osaliselt või rahvusvahelise koostöö kaudu. Vaid mõned alaeesmärgid on tegevustega katmata, näiteks kõrbestumise vastu võitlemine või mägede ökosüsteemide kaitse.

Tegevuste väljaselgitamine ning indikaatoritepõhised analüüsid on esile tõstnud mitu säästva arengu valdkonda, milles Eesti on heal positsioonil. Näiteks paistavad **Eesti tugevate külgedena** välja hea olukord bioloogilise mitmekesisuse kaitseks, taastuvate energiaallikate suur osakaal eelkõige soojusmajanduses, kaasav õigusloomeprotsess, avalike teenuste kiire ja laiapõhine kättesaadavus e-teenuste kaudu ning hariduse kättesaadavus ja kvaliteet.

Siiski on Eestil ka mitu valdkonda, milles tuleb jätkata jõupingutusi globaalsete eesmärkide ning Eesti säästva arengu eesmärkide saavutamisel. **Peamised ülesanded** on saavutada tootlikkuse kasv, parandada majanduse energia- ja ressursitõhusust, vähendada kasvuhoonegaaside heitkoguseid, parandada madalapalgaliste toimetulekut ning vähendada soolist palgalõhet.

Samuti vajab endiselt tähelepanu globaalsete säästva arengu eesmärkidest laiemat **teadlikkuse parandamist ning osaluse suurendamist**. Esimene säästva arengu eesmärki tutvustav konverents Eestis toimus juba mõni kuu peale tegevuskava 2030 vastuvõtmist. Novembris 2015 Tallinnas toimunud säästva arengu konverentsil tutvustasid keskkonnaminister, välisminister ning ettevõtete ja kodanikuühiskonna esindajad tegevuskava 2030 olemust ning globaalseid säästva arengu eesmärki.

Toetus teistele riikidele

Eesti arengukoostöö ja humanitaarabi põhimõtted on kindlaks määratud uues **arengukoostöö ja humanitaarabi arengukavas 2016–2020**, mis põhineb üldistel rahvusvahelistel arengukoostöö kokkulepetel ja eesmärkidel nagu tegevuskava 2030 ja Addis Ababa konverentsi kokkulepe arengu rahastamise kohta ning Euroopa Liidu arengukoostöö alased otsused ja poliitikasuunised. Eesti peamised arengukoostöö prioriteedid on järgmised: 1) hariduse kvaliteedi toetamine, 2) tervishoiu arengu toetamine, 3) rahu ja stabiilsuse tagamine, 4) demokraatia ja hea valitsemistava edendamine ning inimõiguste tagamine, 5) majandusarengu edendamine; 6) keskkonnasõbraliku arengu toetamine; 7) Eesti inimeste teadlikkuse suurendamine arengukoostöö ja humanitaarabi alal ning globaalsetest arenguprobleemidest.

Valdkondadeülel on Eesti huvi soodustada [info- ja kommunikatsioonitehnoloogia](#) laiemat kasutuselevõttu arengukoostöös. Eesti kogemus digitaalse innovatsiooni alal, eriti e-valitsuse ning avaliku ja erasektori koostöö puhul, on andnud kasulikke õppetunde, mida ollakse valmis ka teiste riikidega jagama.

Edasised sammud tegevuskava 2030 elluviimisel

Esmased tegevused tegevuskava 2030 elluviimisel on algatatud juba käesoleva ülevaate koostamise ajal. Tehtud on esialgne [ÜRO tegevuskava 2030 eesmärkide ja Vabariigi Valitsuse poliitika võrdlusanalüüs](#), mis andis ülevaate, mil määral on ÜRO säästva arengu eesmärgid valitsuse tegevussuundadega kaetud.

Eesti säästva arengu komisjon on algatanud [Eesti säästva arengu strateegia „Säästev Eesti 21“ aja- ja asjakohasuse analüüsi](#) uuenenud trendide ja ülemaailmse tegevuskava 2030 eesmärkide valguses. Analüüs valmib sügisel 2016. Analüüsi põhjal valmivad ettepanekud riikliku säästva arengu strateegia ja selle rakendusmehhanismide uuendamise kohta.

Lisaks on 2016. aasta teises pooles kavas algatada [Eesti säästva arengu näitajate nimekirja uuendamine](#) nii, et see kajastaks ka ÜRO tegevuskava 2030 eesmäärke ja indikaatoreid. Indikaatoreid uuendatakse koostöös Statistikaameti, Riigikantselei, ministriumidevahelise säästva arengu töörühma ja Eesti säästva arengu komisjoniga. Uuendatud näitajatel põhinevad seirearuanded peaks tulevikus võimaldama hinnata Eesti arengut nii riigisiseste kui ka ülemaailmsete säästva arengu eesmärkide vallas.

Eestil tuleb endist viisi [panustada selliste innovaatiliste tehnoloogiliste lahenduste soodustamisse](#), mis aitavad säästva arengu eesmäärke ellu viia. Näiteks on digitehnoloogia ja e-valitsemise arendamine aidanud Eestis kaasa majandusarengule, heale riigivalitsemisele, läbipaistvusele, ressursitõhususele ning inimarengule. Valitsus jätkab valdkondlikke tegevusi seniste analüüside põhjal selgunud peamistes kitsaskohtades. Oluline on leida mõjusaid lahendusi üldsuse [teadlikkuse suurendamiseks](#) tegevuskavast 2030 ning panustada [rahvusvahelise koostöö kaudu](#) selle eesmärkide saavutamisse.

1. SISSEJUHATUS

2015. a 25. septembril võeti ÜRO tippkohtumisel vastu ülemaailmsed säästva arengu eesmärgid ja tegevuskava aastani 2030. Maailma riigipeade ja valitsusjuhtide vastu võetud deklaratsiooni „Muudame maailma: säästva arengu tegevuskava aastaks 2030“ (edaspidi *tegevuskava 2030*) peamine eesmärk on kaotada kõikjal vaesus ning tagada väarikus ja hea elukvaliteet kõigile, arvestades samas looduskeskkonnaga. Tegevuskava 2030 määrab kindlaks 17 ülemaailmset säästva arengu eesmärki ja 169 alaeesmärki ning suunised nende elluviimiseks. Eesmärgid katavad inimeste heaolu, majanduskasvu, tööhõive, innovatsiooni, sotsiaalse kaitse, keskkonnakaitse, energeetika, kliimamuutuse, rahvusvahelise koostöö jm teemad.

Tegevuskava 2030 on universaalne. See tähendab, et see kehtib kõikidele liikmesriikidele (nii arenenud riikidele kui ka arenguriikidele) ning selle elluviimisele tuleb panustada nii valitsustel kui ka valitusvälistel sektoritel (ettevõtted, teadusasutused, kodanikuühendused jne).

Et pidevalt jälgida tegevuskava 2030 eesmärkide saavutamist, on deklaratsioonis ette nähtud aruandlus- ja ülevaatamissüsteem kolmel tasandil – globaalne, regionaalne, riiklik. Aruannete eesmärk on saada infot, milliseid edusamme on tehtud ülemaailmsete eesmärkide ja alaeesmärkide saavutamisel, milliseid rakendamismeetodeid on kasutatud, võttes arvesse eesmärkide üldist ja integreeritud iseloomu ning omavahelist seotust ja säästva arengu kolme mõõdet. Riikide tasemel aruannete koostamine on vabatahtlik. Soovituslikult annab iga riik ülevaate tegevuskava 2030 elluviimisest vähemalt kahel korral tegevuskava 2030 perioodi jooksul. 2016. aastal esitavad ÜRO säästva arengu kõrgetasemelisele poliitilisele foorumile³ ülevaated 22 riiki, sealhulgas Eesti.

Eestil on säästva arengu vallas pikaajaline kogemus. 1995. aastal võttis Riigikogu vastu [säästva arengu seaduse](#), mis pani aluse säästva arengu strateegilisele planeerimisele riigis ning lõi eeldused tasakaalustatud arengu kavandamiseks. 2005. aastal kiideti Riigikogus heaks [Eesti säästva arengu strateegia „Säästev Eesti 21“](#)⁴, mis määras kindlaks säästva arengu neli põhieesmärki: kultuuriruumi elujõulisus, heaolu kasv, sidus ühiskond ning ökoloogiline tasakaal. Eesti säästva arengu riikliku strateegia rakendamiseks ei ole koostatud eraldi rakendusplaani, vaid see toimub erinevate valdkondlike strateegiate ja arengukavade kaudu. Säästva arengu strateegia on üks kesketest strateegiadokumentidest, millest lähtutakse valitsuse strateegiliste arengukavade koostamisel.

Säästva arengu eesmärkide elluviimise jälgimiseks toimib Eestis aruandlus ministriumide, Statistikaameti ja huvirühmade osalusel kokku lepitud [säästva arengu näitajate](#) põhjal. Nende näitajate põhjal koostatakse regulaarselt aruanne⁵, milles tuuakse välja eesmärkide täitmise seis ja peamised meetmed nende elluviimiseks.

Üldjoontes on kavas sama mehhanismi kasutada ka ÜRO tegevuskava 2030 elluviimiseks. Selleks on ülemaailmsete säästva arengu eesmärkide valguses vaja kõigepealt hinnata, millised meetmed ja rakendusmehhanismid juba toimivad ning milliseid oleks vaja täiendada või juurde luua. Selleks

³ HLPF on Sustainable Development

⁴ https://riigikantselei.ee/sites/default/files/content-editors/Failid/estonia_sds_2005.pdf

⁵ 2015. aastal ilmunud aruanne on kättesaadav siit: https://riigikantselei.ee/sites/default/files/content-editors/Failid/saastva_arengu_naitajad_1.pdf

on Eesti säästva arengu komisjon alustanud [Eesti säästva arengu strateegia analüüsi ÜRO tegevuskava 2030 kontekstis](#). Lisaks on Riigikantselei koostöös ministeeriumidevahelise säästva arengu töörühmaga algatanud [valitsuse poliitika](#) vastavusanalüüsi ülemaailmsete säästva arengu eesmärkide valguses. Koostöös Statistikaametiga on kavas ette võtta [Eesti säästva arengu indikaatorite uuendamine](#) nii, et need kajastaks Eesti ülesandeid 17 ülemaailmse säästva arengu eesmärgi saavutamisel.

Käesolev ülevaade annabki infot vastavusanalüüsi esialgsete tulemuste ning plaanide kohta ÜRO tegevuskava 2030 elluviimisel. Ülevaate eesmärk on nimetada kitsaskohad, kus on vaja pingutusi suurendada, ning samuti jagada häid näiteid erinevates säästva arengu eesmärkide valdkondades. Ülevaates käsitletakse institutsionaalset raamistikku, koordinatsiooni- ja monitooringumehhanismi ning üldist olukorda 17 säästva arengu eesmärgi kaupa, sh peamisi elluviimise meetmeid.

Ülevaates kasutatud lühendid

Tegevuskava 2030	Muudame maailma: ÜRO säästva arengu tegevuskava aastani 2030 (Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development)
HLPF	ÜRO kõrgetasemeline poliitiline foorum
RES	Riigi eelarvestrateegia 2017–2020
VVTP	Vabariigi Valitsuse tegevusprogramm 2015–2019
SE21	Eesti säästva arengu strateegia „Säästev Eesti 21“
Eesti 2020	Eesti konkurentsivõime kava „Eesti 2020“
UNECE	Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni Euroopa Majanduskomisjon (United Nations Economic Commission for Europe)
ENMAK	Eesti energiamajanduse arengukava aastani 2030
SA näitajad	Eesti säästva arengu näitajad, nimekiri ja Statistikaameti väljaantav kogumik

2. METOODIKA JA ÜLEVAATE KOOSTAMISE PROTSESS

Käesoleva ülevaate koostamisel on lähtunud ÜRO peasekretäri raportis esitatud juhistest. Enamik soovituslikus struktuuris nimetatud peatükkidest on kaetud (v.a temaatiline analüüs), kuid osa peatükke on kokku liidetud, nt integratsioon ja osaluse suurendamine on kaetud samas peatükis institutsionaalse raamistikuga. Peamised elluviimise meetmed ja indikaatoritepõhine statistika on esitatud eesmärkide kaupa, mitte eraldi peatükkidena.

Ülevaade põhineb Eesti senisel kogemusel säästva arengu eesmärkide elluviimisel ning toob välja plaanid ÜRO tegevuskava 2030 elluviimisega seonduvalt. Ülevaate koostamise eesmärk on selgitada välja head tavad, mida tegevuskava 2030 elluviimisel kasutada, ning nimetada kitsaskohad, mille puhul on vaja jõupingutusi.

Ülevaade annab alustuseks infot säästva arengu institutsionaalse raamistiku ning säästva arengu teemade integratsiooni ja osalustunde tekitamise võimaluste kohta. Seejärel antakse 17 ülemaailmse eesmärgi kaupa ülevaade praegusest olukorrast ja peamistest tegevustest.

17 eesmärgi kaupa on esitatud statistiline info vastavas teemas valitsuse jälgitavate indikaatorite baasil ning olulisemad tegevused eesmärgi elluviimiseks nii valitsuse kui ka valitsusväliste sektorite poolt. Ülevaates kajastatakse indikaatoreid Eesti säästva arengu näitajate nimistust ning näitajaid, mille kohta valitsus on seadnud sihttasemed erinevates strateegilistes planeerimisdokumentides, näiteks Vabariigi Valitsuse tegevusprogramm 2015–2019, riigi eelarvestrateegia 2017–2020, Eesti konkurentsivõime kava „Eesti 2020“. Näitajad on esitatud tabelina ning iga indikaatori juures on viide strateegiadokumendile, milles vastav sihttase on seatud.

Valitsuse olulisemate poliitikameetmete kindlaksmääramisel on alusinfona kasutatud Riigikantselei algatatud Vabariigi Valitsuse poliitika ja ÜRO tegevuskava 2030 eesmärkide vastavusanalüüsi. Ülevaate koostamises osales ministeeriumidevaheline säästva arengu tööühm, kuhu kuulub ka Statistikaameti esindaja. Võrdlusanalüüsis selgitati välja Vabariigi Valitsuse eesmärgid ja olulisemad meetmed ÜRO tegevuskavas 2030 esitatud 17 eesmärgi ja 169 alaeesmärgi kaupa. Eesmärk oli tuvastada need eesmärgid ja alaeesmärgid, mille kohta praegu Eesti valitsuse eesmärgid ja tegevused puuduvad. Esmalt selgitati välja eesmärgid ja olulisemad meetmed Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammist, riigi eelarvestrateegiast 2017–2020, Eesti konkurentsivõime kavast „Eesti 2020“ ning Eesti säästva arengu strateegiast „Säästev Eesti 21“. Kui horisontaalsetest strateegiadokumentidest mõne alaeesmärgi kohta vastavaid meetmeid ei leitud, siis jätkati vastava alaeesmärgi puhul analüüsi Vabariigi Valitsuse poolt heaks kiidetud valdkondlike arengukavade põhjal. Kokkuvõtte analüüsi tulemustest on esitatud 6. peatüki sissejuhatavas osas.

Vabaihenduste tegevuste kohta andis alusinfo Eesti säästva arengu komisjon, mis koosneb erinevate säästva arengu teemadega tegelevatest katusorganisatsioonidest (teadusasetused, looduskaitse, lastekaitse, ettevõtted, energeetika, muinsuskaitse, noorteühendused, kohalikud omavalitsused jne). Säästva arengu komisjon tegi kindlaks oma liikmesorganisatsioonide tegevuse

ülemaailmsete säästva arengu eesmärkide kaupa ning tõi näiteid ka teiste organisatsioonide ettevõtmistest. Olulisemad näited on käesolevas ülevaates kajastatud eesmärkide kaupa.

Ülevaate koostamist koordineeris Riigikantselei. Ülevaatesse andsid infot ministeeriumidevaheline säästva arengu töörühm ning Eesti säästva arengu komisjon. Lisaks on esialgseid tulemusi arutatud Soome säästva arengu komisjoni esindusega Eesti ja Soome säästva arengu komisjonide kohtumisel 3. juunil 2016. a Tallinnas.

3. INSTITUTIONAALNE RAAMISTIK

Eesti säästva arengu küsimuste koordineerimise mehhanism hõlmab nii ministeeriume kui ka vabariiklikke valdkondade koostööd. Koordineerimisüsteem hõlmab ministeeriumidevahelist säästva arengu töörühma ning vabariiklikke koostöökogusid. Keskvalitsuse tasemel koordineerib säästva arengu küsimusi ja institutsionaalset raamistikku Riigikantselei. Sama mehhanismi on kavandatud kasutada ka ÜRO tegevuskava 2030 elluviimise koordineerimiseks.

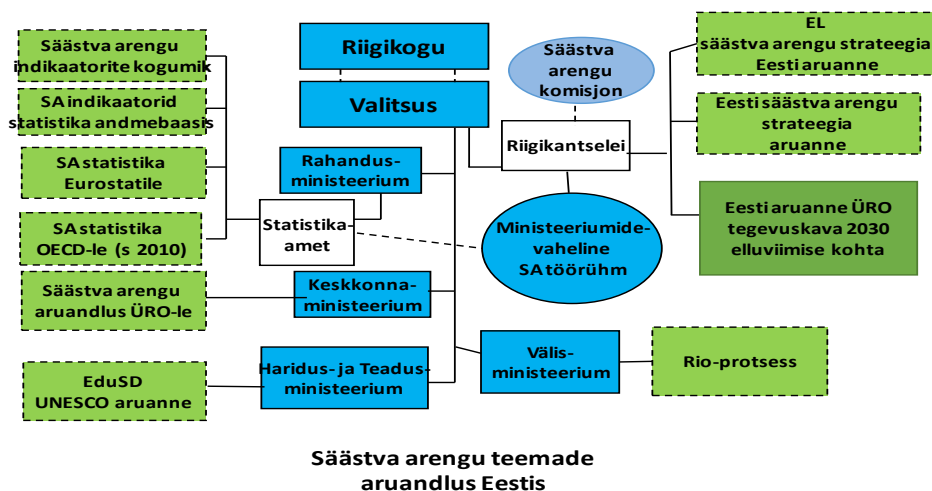
Eesti säästva arengu komisjon loodi valitsust nõustava komisjonina 1996. aastal. Komisjon ühendab valitsusväliseid katusorganisatsioone erinevates säästva arengu valdkondades – keskkonnakaitse, ettevõtlus, teadusasutused, muinsuskaitse, lastekaitse, noorteühendused, energeetika jne). Sel kevadel otsustati säästva arengu komisjoni liikmeskond üle vaadata, et oleks kaetud ka kõik olulisemad ülemaailmsete säästva arengu eesmärkidega seotud teemad. Seni olid näiteks komisjonist puudu arengukoostöö valdkonna esindajad.

Säästva arengu komisjoni koosseis:	Alates 2016. a komisjoni töösse kaasatud:
Eesti Ametiühingute Keskliit	Arengukoostöö Ümarlaud
Eesti Kaubandus-Tööstuskoda	Eesti Rooma Klubi
Eesti Keskkonnajuhtimise Assotsiatsioon	Taastuenergia Koda
Eesti Keskkonnaiühenduste Koda	Vastutustundliku Ettevõtluse Foorum
Eesti Linnade Liit	
Eesti Looduskaitse Selts	
Eesti Maaomavalitsuste Liit	
Eesti Metsaselts	
Eesti Muinsuskaitse Selts	
Eesti Noorteühenduste Liit	
Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoda	
Eesti Teaduste Akadeemia	
Eesti Tervisedenduse Ühing	
MTÜ Lastekaitse Liit	
MTÜ Eesti Haridusfoorum	
MTÜ Eesti Kultuuri Koda	
Rektorite Nõukogu	
Sihtasutus Eesti Koostöö Kogu	

Säästva arengu komisjon kohtub regulaarselt 4–5 korda aastas. Lisaks istungitele korraldatakse temaatilisi arutelusid komisjoniliikmete tõstatatud küsimustes. Aruteludes osalevad ministeeriumide esindajad ning eksperdid. Komisjonile esitletakse olulisemaid säästva arengu teematikaga seotud strateegiadokumente enne nende vastuvõtmist. Komisjon avaldab analüüsidel põhinevaid fookusraporteid koos poliitikasoovitustega. Viimastel aastatel on komisjon välja andnud fookusraportid järgmistel teemadel: inimvara (2010), transport (2010), energiasääst kodumajapidamistes (2012), rohetöökohtade potentsiaal (2012), eraomandis olevate kinnismälestiste olukord (2014), Eesti meeste hoiakute ja käitumise uuring: tervis, haridus, tööhõive, ränne ja pereloom (2015). Järgmises fookusraportis analüüsitakse Eesti säästva arengu strateegia „Säästev Eesti 21“ aja- ja asjakohasust uute arengutrendide ja tegevuskava 2030 kontekstis.

Ministeeriumidevaheline säästva arengu tööühm koosneb ministeeriumide ja Statistikaameti esindajatest. Tööühma töö on organiseeritud elektroonse suhtluse ja vajaduspõhiste kohtumiste kaudu. Näiteks osales tööühm Eesti säästva arengu näitajate kokkuleppimisel ning Eesti seisukohtade ettevalmistamisel ÜRO tegevuskava 2030 läbirääkimisteks. Säästva arengu tööühm käsitleb teemasid horisontaalsel ja üldisemal tasandil. Valdkondlikke küsimusi arutatakse vastavates valdkondlikes komisjonides, nt teaduspoliitika komisjon, transpordi valdkondlik komisjon, energeetikanõukogu, soolise võrdõiguslikkuse komisjon jt.

Joonis 1. Säästva arengu alane seire Eestis

Säästva arengu eesmärkide elluviimise seire toimub Eesti säästva arengu indikaatoritel põhineva seiremehhanismi ja regulaarselt välja antava **säästva arengu näitajate aruande abil**, mida koostab Statistikaamet koostöös Riigikantselei ja ministeeriumidega. Viimane aruanne ilmus aastal 2015⁶. Seiratavate näitajate nimekiri on kokku lepitud Eesti säästva arengu komisjoni, ministeeriumidevahelise säästva arengu tööühma, Riigikantselei ning Statistikaameti koostöös. Säästva arengu näitajate hulgas on peamiselt näitajad, mida eri valdkondade arengukavades ning strateegiates juba jälgitakse ning mille kvaliteedi tagab mitmete huvirühmade tähelepanu. Seni on säästva arengu näitajate kogumik kajastanud Eesti säästva arengu strateegia eesmärkide (Eesti kultuuriruumi elujõulisus, heaolu kasv, sidus ühiskond ja ökoloogiline tasakaal) elluviimisega seotud näitajaid. 2016. aastal on kavas ette võtta Eesti säästva arengu näitajate nimekirja uuendamine nii, et see kajastaks ka ülemaailmsete säästva arengu eesmärkide elluviimise kontekstis olulisi indikaatoreid.

Statistikaameti esialgsel hinnangul mõõdetakse tegevuskava 2030 eesmärkide seireks välja töötatud 231 säästva arengu näitajast etteantud kujul Eestis praegu 32 näitajat. Ülejäänute kohta info koondamine nõuab lisatööd ning on proovikiviks statistikasüsteemile.

⁶ https://riigikantselei.ee/sites/default/files/content-editors/Failid/saastva_arengu_naitajad_1.pdf

4. SÄÄSTVA ARENGU TEEMADE INTEGRATSIOON

Säästva arengu eesmärkide ja teemade integreeritus erinevatesse valdkondlikesse arengukavadesse on Eestis tagatud strateegilise planeerimise süsteemiga. Vabariigi Valitsuse määrus strateegiliste arengukavade koostamise kohta näeb ette, et arengukavade koostamisel tuleb muu hulgas lähtuda säästva arengu eesmärkidest. Eesti säästva arengu strateegia eesmärkide elluviimiseks eraldi rakendusplaani ei ole. Eesmärgid saavutatakse valdkondlike arengukavade ja nende rakendusplaanide kaudu. Selline strateegilise planeerimise süsteem tagab, et koostatavad arengukavad toetavad säästva arengu eesmärkide saavutamist.

Keskkonna-, majandusliku ja sotsiaalse aspekti arvestamise suuremate strateegiliste planeerimisdokumentide juures tagab valitsuse kinnitatud [mõjude hindamise meetodika](#). Selle kohaselt tuleb õigusaktide ettevalmistamisel, valdkonna arengukava väljatöötamisel ning Euroopa Liidu asjades valitsuse seisukoha kinnitamisel hinnata mõju erinevatele valdkondadele. Selleks on: 1) sotsiaalne, sealhulgas demograafiline mõju; 2) mõju riigi julgeolekule ja välissuhetele; 3) mõju majandusele; 4) mõju elu- ja looduskeskkonnale; 5) mõju regionaalarengule; 6) mõju riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse asutuste korraldusele. Lisaks tuleb keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse kohaselt kõikide strateegiliste planeerimisdokumentide koostamisel ja planeeringute koostamisel läbi viia [keskkonnamõjude strateegiline hindamine](#). Sealjuures mõeldakse keskkonda laiemalt kui ainult looduskeskkond. See tähendab, et hinnatakse mõju loodus-, sotsiaal-, majandus- ja kultuurilise keskkonna aspektide seisukohast.

Samuti näeb valitsuse kinnitatud [kaasamise hea tava](#) ette, et valitsusasutused kaasavad huvirühmi ja avalikkust neid puudutavate otsuste tegemisel. Olulisemad otsused ja eelnõud pannakse avalikule konsultatsioonile. Nii on erinevate valdkondade huvirühmade esindajatel võimalus arvamust avaldada ja enda valdkonna seisukohast olulistele aspektidele tähelepanu juhtida.

Ka säästva arengu teemade [koordinatsioonimehhanism](#) ise aitab säästva arengu teemade integreeritusele kaasa, kuna sellesse on kaasatud kõikide oluliste säästva arengu valdkondade esindajad. Nii säästva arengu töörühma kui ka säästva arengu komisjoni tööd korraldab Riigikantselei strateegiabüroo. Lisaks säästva arengu teemadele koordineerib Riigikantselei strateegiabüroo ka Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammi ja Eesti konkurentsivõime kava „Eesti 2020“ koostamist ning seiret. Peale selle koordineerib Riigikantselei ka Eesti Euroopa Liidu poliitikat ning julgeolekupoliitikat. See aitab tagada säästva arengu teemade integreerituse erinevates horisontaalsetes planeerimisdokumentides.

5. SÄÄSTVA ARENGU EESMÄRKIDE SIDUMINE RIIKLIKUSSE POLIITIKASSE JA OSALUSE SUURENDAMINE

Eesti säästva arengu eesmärgid on kindlaks määratud Eesti riiklikus säästva arengu strateegias „Säästev Eesti 21“, mis kiideti Riigikogus heaks 2005. aastal. Selle kohaselt on Eesti säästva arengu neli põhieesmärki kultuuriruumi elujõulisus, heaolu kasv, sidus ühiskond ning ökoloogiline tasakaal. Hindamaks [Eesti säästva arengu strateegia „Säästev Eesti 21“ aja- ja asjakohasust tegevuskava 2030 eesmärkide elluviimise kontekstis](#) on Eesti säästva arengu komisjon algatanud strateegia hindamise. Analüüs valmib 2016. aasta sügisel ning selle tulemusel tehakse ettepanekud strateegia uuendamise või elluviimise parandamise kohta. Ettepanekutes arvestatakse ka tegevuskava 2030 elluviimiseks sobivaima rakendusmehhanismiga.

Tegevuskava 2030 eesmärkide ja valitsuse poliitika analüüs näitas, et valitsuse eesmärgid ja tegevused juba katavad enamikku säästva arengu eesmärkide temaatikast. Samuti kattub suur osa valitsuse tegevusprogrammi eesmärkidest tegevuskava 2030 eesmärkide ja alaeesmärkidega. Et tuua välja olulisemad kitsaskohad just ülemaailmsete säästva arengu eesmärkide kaupa, on vaja Eesti säästva arengu eesmärkide seiresüsteemi liita ka tegevuskava 2030 elluviimist iseloomustavad näitajad. Seetõttu on kavas ette võtta [Eesti säästva arengu näitajate nimekirja uuendamine](#) nii, et see kajastaks ka ülemaailmsete säästva arengu eesmärkide elluviimise kontekstis olulisi indikaatoreid. Seega saab tulevaste indikaatoritepõhiste seirearuannete põhjal hinnata edusamme tegevuskava 2030 elluviimisel ning tähelepanu juhtida kitsaskohtadele, kus on vaja jõupingutusi suurendada.

Eesti puhul on oluline ülesanne [ülemaailmsetest säästva arengu eesmärkidest teadlikkuse suurendamine ning osalustunde loomine](#). Säästva arengu temaatikaga on kursis säästva arengu komisjoni töös osalevad organisatsioonid ning säästva arengu töörühmas osalevad ametnikud, kuid oluline on parandada teadlikkust laiemalt. Seda saab teha erinevate säästva arengu teemaliste ürituste, infolehtede ja ka säästva arengu alaste haridusprogrammidega koolides. Näiteks korraldati 2015. aasta sügisel ülemaailmsetele säästva arengu eesmärkidele pühendatud [seminar](#), kus lisaks üldisele eesmärkide tutvustamisele selgitati eesmärk 12 näitel, mida tegevuskava 2030 elluviimine praktikas tähendab. 2016. aasta sügisel korraldatav [säästva arengu foorum](#) tutvustab samuti ülemaailmseid säästva arengu eesmärke ning keskendub toiduraiskamise vältimise temaatikale. Lisaks ilmus MTÜ Mondo eestvedamisel üleriigiliste väljaannete vahel tegevuskava 2030 ja [säästva arengu eesmärkidele pühendatud erileht](#). Teadlikkust aitab suurendada ja omalust tekitada ka osalemine [Euroopa säästva arengu nädalal](#) (www.esdw.eu), mis sel aastal toimus teist korda ning oli pühendatud ülemaailmsetele säästva arengu eesmärkidele.

Säästva arengu alaste teemadest teadlikkuse suurendamisele on kaasa aidanud ka Keskkonnaameti juhtimisel ellu viidud seitsmeaastane [säästva arengu hariduse programm](#), mida rahastati EL struktuurivahenditest. Programmi raames viidi läbi koolitusi koolide ja kutsekoolide õpetajatele, ülikoolide õppejõududele ja MTÜde haridusspetsialistidele, samuti koostati hulgaliselt õppematerjale ja -vahendeid. 2015. a kevadel toimus programmi raames Tallinnas kõrgetasemeline rahvusvaheline [säästva arengu hariduse konverents](#).

Teadlikkuse suurendamisele aitab kaasa erinevate tegevuskava 2030 eesmärkide käsitlemine [rahvusvahelistes ja regionaalsetes organisatsioonides ja töörühmades](#), näiteks OECD, Euroopa Liit, Läänemeremaade Nõukogu.

[Kohalikud omavalitsused](#) rakendavad säästva arengu põhimõtteid Agenda21 protsesside käigus vastu võetud Agenda21 tegevuskavade ja kohalike omavalitsuste volikogude määruste kaudu. Näiteks on Agenda21 tegevuskavad kinnitanud Tartu, Kuressaare, Viljandi, Pärnu. Lisaks soodustavad kohalike omavalitsuste säästva arengu tegevusi [osalemine regionaalses koostöös ja rahvusvahelistes kohalike omavalitsuste võrgustikes](#), näiteks „Aalborg Charter“ (1994) ja „Aalborg Commitments“ (2004) kontekstis. 2015. aastal Pariisis toimunud linnapeade ja kohalike omavalitsuste liidrite tippkohtumisel võeti vastu Paris City Hall Declaration, millega anti suur panus 2015. aastal toimunud kliimaläbirääkimistele COP 21 ning määrati linnade roll ja fookus ülemaailmses võitluses kliima soojenemise ohjeldamiseks. 2016. aasta aprillis toimus Bilbaos kaheksas Euroopa linnade ja muude omavalitsusüksuste säästva arengu konverents „Muutustele viivad tegevused – potentsiaal Euroopale“, kus kiideti heaks deklaratsioon „The Basque Declaration. New Pathways for European Cities and Towns to create productive, sustainable and resilient cities for a liveable and inclusive Europe“.

Positiivse algatuse heaks näiteks võib lugeda [Euroopa roheline pealinna initsiatiivi](#), mis sai alguse Tallinnas, kus 15. mail 2006 kirjutasid 15 Euroopa linna linnapead või nende esindajad⁷ alla memorandumile, millega tehti Euroopa Komisjonile ettepanek tunnustada igal aastal linna, kus lisaks keskkonnasõbralikele juhtimisotsustele ja üldise keskkonnateadlikkuse suurendamisele on rakendatud säästva arengu põhimõtteid. Praeguseks on Euroopa Komisjon loonud analoogilise auhinnaskeemi ka väiksematele linnadele „European Green Leaf“ nime all.

⁷ Tallinn, Berliin, Praha, Dartford, Riia, Glasgow, Helsingi, Tartu, Kiel, Viin, Kotka, Vilnius, Ljubljana, Varssavi ja Madrid ning ELL juhatuse esimees

6. TEGEVUSKAVA 2030 EESMÄRKIDE ELLUVIIMINE EESTIS

Käesolevas peatükis antakse ülevaade Eesti valitsuse eesmärkidest ning peamistest tegevustest tegevuskava 2030 säästva arengu eesmärkide kaupa. Sealjuures on toodud praegu kasutuses olevad riigisisised indikaatorid vastava valdkonna eesmärkide mõõtmiseks koos valitsuse seatud sihttasemetega ja hetkeolukorraga. Peamiste meetmete ja tegevuste juures on lisaks valitsuse meetmetele võimaluse korral esitatud näiteid ka vabaihenduste tegevustest. Ülevaade põhineb 2016. aasta kevadel tehtud tegevuskava 2030 eesmärkide ja Eesti valitsuse poliitika esialgsel võrdlusanalüüsil.

Kokkuvõtte esialgselt võrdlusanalüüsist

Hindamaks, kuivõrd on tegevuskava 2030 eesmärgid kaetud Eesti valitsuse poliitikaga, tehti esialgne võrdlusanalüüs. Esmajoonel selgitati välja eesmärkide ja alaeesmärkide kaetus valitsuse keskses planeerimisdokumentides esitatud eesmärkide ja meetmetega – Vabariigi Valitsuse tegevusprogramm 2015–2019, riigi eelarvestrateegia 2016–2020, Eesti konkurentsivõime kava „Eesti 2020“ ning Eesti säästva arengu strateegia „Säästev Eesti 21“. Nende alaeesmärkide puhul, mille kohta horisontaalsetes strateegiates vastavat eesmärki või meetet ei sisaldu, jätkati võrdlusanalüüsi Vabariigi Valitsuse heaks kiidetud valdkondlike arengukavadega, näiteks heaolu arengukava 2016–2023, Eesti maaelu arengukava 2014–2020, Eesti elukestva õppe strateegia 2020, korruptsioonivastane strateegia 2013–2020, teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni strateegia 2014–2020. Mitut alaeesmärki viiakse ellu rahvusvaheliste lepingutega või osalemisega rahvusvahelistes organisatsioonides või konventsioonides, näiteks Läänemere merekeskkonna kaitse konventsioon HELCOM, ÜRO mereõiguste konventsiooni UNCLOS, ILO „Global Jobs Pact“.

Kokkuvõtvalt võib öelda, Eesti valitsus ja vabaihendid rakendavad erinevaid meetmeid ja tegevusi kõigis 17 säästva arengu eesmärgi valdkondades. Osaliselt kaetuks võib lugeda 4 eesmärki. Nende puhul on Eestil täielikult katmata üks või mitu alaeesmärki. Hinnanguliselt kolmandik 169 alaeesmärgist on kaetud osaliselt või rahvusvahelise koostöö kaudu. Vaid mõned alaeesmärgid on tegevustega katmata, näiteks kõrbestumise vastu võitlemine või mägede ökosüsteemide kaitse.

6.1 Eesmärk 1. Kaotada kõikjal vaesus mistahes kujul

Eesti eesmärgid ja üldine olukord

Kuigi Eesti puhul erineb vaesuse määramine arengumaade kontekstist, on vaesuse vähendamine ning sellega seotud probleemidega tegelemine Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammi üks prioriteetidest. Valitsuse eesmärk on vähendada absoluutse vaesuse määra 2019. aastaks 5,9%-ni. Eritähelepanu on laste vaesuse vähendamisel, mille puhul on seatud eesmärgiks vähendada absoluutse vaesuse määra 0–17-aastaste laste seas 7%-ni aastaks 2019. Sotsiaalse ebavõrdsuse ja vaesuse vähenemine, sooline võrdsus ning suurem sotsiaalne kaasatus on ka Vabariigi Valitsuse kinnitatud heaolu arengukava 2016–2023 üldeesmärgi ja arengukavaga on planeeritud ressursid ja meetmed selle saavutamiseks.

Majanduslikud toimetulekuraskused ja vaesus ohustavad Eestis enim naisi, vanemaealisi, puudega inimesi ja töötuid. Samuti ei taga sotsiaalkaitsemeetmed alati vaesuse eest piisavalt kaitset. Suurim probleem on töö kaotuse ja töötuse puhul tagatav sotsiaalne kaitse, mis paljudel juhtudel ei hoia ära inimese vaesusesse langemist. Nende probleemide lahendamiseks tuleb madala sissetulekuga inimeste vaesuse ennetamiseks ja vähendamiseks arendada ja rakendada lisameetmeid.

Näitaja	Hetkeseis	Sihttase
Absoluutne vaesus (RES, VVTP)	6,3% (2014)	5,9% (2019)
Absoluutse vaesuse määr 0–17-aastaste laste seas (RES, VVTP)	9,1% (2014)	7% (2019)

Meetmed ja tegevused

Vaesuse vähendamisele aitavad kaasa erinevad [haridus-](#), [noorsootöö-](#), [tööturu-](#) ja [sotsiaalmeetmed](#). Oluline on madalama haridustasemega inimeste haridustaseme tõus, eri- ja kutsealase hariduseta inimeste osakaalu vähendamine ning tööhõive suurendamine erinevatele rühmadele mõeldud meetmetega (töötud, noored, vanemaealised jt). Samal ajal on oluline tagada nõrgematele ühiskonnarühmadele nii efektiivsed ja õigesti suunatud sotsiaaltoetused kui ka isiku võimestamiseks mõeldud avalike teenuste (sh haridus, noorsootöö jm) kättesaadavus vaesuse ja tõrjutuse riskide mõjude vähendamiseks.

Eestis jagunevad [sotsiaalkaitsemeetmed](#) kaheks. [Sotsiaalkindlustus](#) on riigi antav garantii, millega teatud sotsiaalsete riskide (surm, toitjakaotus, vanadus, töövõimetus, lapse sünd) realiseerumise korral tagatakse lisisissetulek või sissetulekute jätkumine vähemalt tasemel, mis võimaldab inimväärset äraelamist. Sotsiaalkindlustust rahastatakse nii kohustuslikest maksudest või maksetest kui ka vabatahtlikest maksetest. [Hoolekanne](#) on toimingute süsteem, mille eesmärk on inimestele erinevate vabaduste kindlustamine ning inimressursi arendamise kaudu majandusarenguks paremate võimaluste loomine. Samal ajal suurendatakse sotsiaalset kaasatust, ennetatakse ja leevendatakse laiaulatuslikumalt ning tõhusamalt vaesust ja sotsiaalset tõrjutust. Hoolekandelisteks instrumentideks (toiminguteks) võivad olla nii toetused kui ka hoolekandeteenused.

Valitsus peab oluliseks, et erinevad sotsiaalsed siirded oleksid adekvaatsel tasemel, mis toetab inimeste iseseisvat hakkamasaamist. Selleks otsustas valitsus tõsta sotsiaaltoetuste arvestamise aluseks olevat toimetulekupiiri ning hakatakse rakendama üksi elevate pensionäride toetuskeemi.

[Madalapalgaliste inimeste toimetuleku parandamiseks](#) otsustas valitsus luua iga-aastase tagasimaksesüsteemi, mille kaudu saavad füüsilise isiku tuludeklaratsiooni esitades tagasimakset taotleda isikud, kes on täistööajaga töötanud vähemalt 6 kuud ning kelle aastatulu jääb alla määratud taseme. Lisaks jätkatakse hariduse valdkonnas tegevusi, mis on suunatud eri- ja kutsealase hariduseta inimeste osakaalu vähendamiseks ning madala haridustasemega inimeste kvalifikatsiooni parandamiseks. Lähiaastatel on vaja tagada, et riigi toel pakutavatest teenustest kujuneks välja kestlik teenuseahel tööjõu oskuste arendamiseks, töötuse ennetamiseks ja tootlikkuse suurendamiseks, mis hõlmaks tööturuvajaduste uurimist ja analüüsi, oskuste hindamist, integreeritud nõustamisteenuste ja koolitusvõimaluste pakkumist riigi jaoks prioriteetsetele sihtrühmadele.

Perede hakkamasaamisele avaldavad olulist mõju aastani 2019 otsustatud peretoetuste tõusud. Samuti käivitub huvitegevuse toetuskeem, et tagada kõigile lastele ligipääs mitmekülgsele huvitegevusele, võttes arvesse laste ja noorte sotsiaal-majanduslikku olukorda. Kuna oluline osa perepoliitikast on tagada lastehoiukohtade piisav olemasolu, siis rahastatakse Euroopa Liidu struktuurivahenditest lapsehoiukohtade loomist, mille tulemusena paraneb lapsehoiuteenuse kättesaadavus piirkondades, kus praegu on kohtade puudus.

Üksikvanemate toetamiseks on otsustatud käivitada **elatisabiskeem**, mille tulemusena makstakse toetust lapsele, kelle lahuselavalt vanemalt on kohtuotsusega välja mõistetud elatis, kuid kes ei täida maksmise kohustust. Seadusega on kehtestatud elatisvõlglastele täiendavad sunnimeetmed ning valitsus jätkab elatisnõuete täitmist tõhustavate meetmete väljatöötamisega.

Rahvusvahelises arengukoostöös peab Eesti läbivalt silmas vaesuse vähendamist, inimõiguste tagamist ja keskkonnasäästlikkust. Arengukoostöö tulemuslikkuse ja kestlikkuse eesmärgil peab Eesti oluliseks järgida kõigis arengukoostöö ja humanitaarabi tegevustes naiste võimendamise ja sooliselt võrdse lähenemise põhimõtet. Vaesuses elavate inimeste olukorra parandamiseks peab Eesti oluliseks ennekõike toetada nende arenguvõimalusi. Kõige jätkusuutlikumaks ja pikaajalisemaks investeringuks nii inimeste võimaluste paranemisse kui ka ühiskonna arengusse on hariduse kättesaadavus ja selle kvaliteet.

Vabaihendustest tegeleb Arengukoostöö Ümarlaud (AKÜ) ühiskonnas teavitustööga kestva arengu eesmärkide, globaalse ebavõrdsuse ja globaalse vaesuse vähendamise teemadel. Eesti arengukoostöö üheks eesmärgiks on üleilmse vaesuse kaotamine – AKÜ teavitab sel teemal avalikkust ja koordineerib oma liikmeid.

Eesti arengukoostööga tegelevate vabaihenduste seas on neid, kes toetavad väikeettevõtjate, eelkõige naisettevõtjate tegevust nii idapartnerlusriikides (Gruusia, Moldova) kui ka Aafrikas, Türgis ja Filipiinidel. Naistele oskuste õpetamise, tootmiseks vajaliku sisseseade soetamise ning müügikanalite kindlakstegemise ja soodustamise abil tehakse väga konkreetseid samme kohalikul tasandil inimeste vaesusest väljaaitamise nimel. Tegeletakse ka hariduse pakkumise ning haridusvõimaluste kättesaadavamaks tegemisega neile arenguriikide lastele, kelle jaoks see midu oleks väga keeruline – haridussuunal tegutsetakse näiteks Palestiinas, Ghanas, Etioopias.

6.2 Eesmärk 2. Kaotada nälg, saavutada toiduga kindlustatus ja parem toitumine ning toetada jätkusuutlikku põllumajandust

Eesti eesmärgid ja üldine olukord

Eesti on üks osa Euroopa Liidu ühisest põllumajanduspoliitikast, mida rahastatakse EL ühisest eelarvest ja millele kohalduvad ühtsed reeglid. Aastate jooksul on ühise põllumajanduspoliitika üldised eesmärgid jäänud muutumatuks, kuid mitme reformi käigus on põllumajanduspoliitikat muudetud märkimisväärselt nüüdisaegsemaks – tootlikkuse, põllumajandustootjate sissetulekute, turgude stabiliseerimise, toiduga kindlustatuse ja mõistlike tarbijahindade mõõtmele on lisandunud ka jätkusuutlikkus.

Vabariigi Valitsuse eesmärk on elujõulise konkurentsivõimelise põllu- ning kalamajandusega maapiirkond, mis tagab ohutu toidu ja tarbijate rahulolu. Valitsus toetab keskkonnasõbraliku ja

ökoloogiliselt puhta mahetootmise arendamist koos töötlemise ja turustamise ning ekspordivõimaluste väljaarendamisega, põllumajandusmaa väärtustamist ja bioloogiliste ressursside efektiivsemat kasutamist. Põllumajandussektori tootlikkuse vallas on valitsus tegevusprogrammis seadnud eesmärgiks netolisandväärtuse juurdekasvu aastas keskmiselt tööjõu ühiku kohta (eelnenud aastaga võrreldes) põllumajanduses 3% ning kalanduse lisandväärtuse töötaja kohta vähemalt 21 150 eurot.

Toidu tootmise jätkusuutlikumaks muutmisel on Eesti proovikiviks tasakaalu leidmine toidutootmise ning mulla, vee ja elurikkuse säilimise vahel. Keskkonnahoidu, taastuvate loodusvarade säästlikku kasutamist ja looduse mitmekesisuse säilitamist põllumajandussaaduste tootmisel on võimalik tagada mahepõllumajanduse ning muude maaelu arengukava keskkonnatoetustega.

Näitaja	Hetke seis	Sihttase
Netolisandväärtuse juurdekasv aastas keskmiselt tööjõu ühiku kohta (eelnenud aastaga võrreldes) põllumajanduses (RES, VVTP)	(-)7,1% (2014)	3,0 % (2019)
Kalanduse lisandväärtus töötaja kohta (VVTP)	18 249 (2014)	21 150 (2019)

Meetmed ja tegevused

Vabariigi Valitsuse tegevusprogramm, RES ja maaelu arengukava näevad ette mitmeid meetmeid [jätkusuutliku põllumajanduse arendamiseks](#) – põllumajandustootjate teadlikkuse suurendamine, tootmistehnoloogia edendamine, konkurentsivõimelise ja ressursitõhusa põllumajanduse edendamine, toidutootjate positsiooni parandamine tarneahelas, keskkonna säästev kasutamine ning ressursside optimaalne kasutamine kalapüügisektoris. Lisaks rakendatakse põllumajandusettevõtetele keskkonna- ja kliimatoetusi (rohestamine). Põllumajanduse jätkusuutlikkuse nimel tegeletakse innovatsiooni ja teadmussiirde edendamisega põllumajandussektoris. Jätkusuutlikku põllumajandust arendab riik maaelu arengukava meetmete abil.

[Mahepõllumajanduses](#) tulenevad põhilised nõuded Euroopa Liidu õigusaktidest ning kehtivad nii taime- ja loomakasvatuses kui ka töötlemisel ja turustamisel. Mahepõllumajanduse konkurentsivõime parandamiseks ja kohaliku mahetoidu tarbimise suurendamiseks mõeldud meetmeid rakendatakse mahepõllumajanduse arengukavaga 2014–2020.

[Põllumajanduskultuuride geneetilise ressursi säilitamist ja haldamist](#) toetatakse programmiga „Põllumajanduskultuuride geneetilise ressursi kogumine ja säilitamine aastateks 2014–2020“, mille raames toimub põllumajanduskultuuride geneetiliste ressursside kogumine ja kollektsioonide haldamine, rahvusvahelise koostöö edendamine ning korraldus- ja teavitustöö. Samuti järgitakse programmiga rahvusvahelise põllumajanduskultuuride geneetiliste ressursside lepinguga sätestatud põllumajanduskultuuride geneetiliste ressursside säilitamise ja säästva kasutamise ning kasutamisest tulenevate hüvede õiglast ja erapooletut jaotamist säästva põllumajanduse ning toiduainetega kindlustatuse huvides kooskõlas bioloogilise mitmekesisuse konventsiooniga.

2017. aastal valmib [toitumise ja liikumise roheline raamat](#), mille eesmärk on kujundada terviklik ja pikaajaline poliitika ebatervislikust toitumisest ja vähesest liikumisest tulenevate terviseprobleemide ennetamiseks. [Tervisliku toitumise](#) soodustamiseks korraldatakse tootjatele,

toitlustajatele ja inimestele teavitussüritusi toiduvalmistamise tehnoloogia kohta. Eesti osaleb [Euroopa koolipiima programmis](#), mis innustab lapsi tarbima piimatooteid ja toituma tasakaalustatult.

Viimasel ajal on hakatud tegelema ka [toidukadude](#) teemaatikaga. Riik on tellinud uuringuid hindamaks toidukadude ulatust erinevates sektorites – kodumajapidamistes, jae- ja hulgikaubanduses, toiduainetööstuses ning põllumajandussektoris. Koos käib erinevaid ministeeriume ja asutusi hõlmav toidukadude ümarlaud, kus otsitakse lahendusi toidukadude vältimiseks.

[Valitsusvälises sektoris](#) teevad nälja kaotamiseks ja toidukadude vähendamiseks koostööd Euroopa abifond ning [Eesti Toidupank](#) (koos KOV-idega), mis on Eestis toiduabi jagamist korraldav partnerorganisatsioon.

[Välisabi](#) vallas saadab Eesti toiduabi ja muud humanitaarabi eelkõige loodus- või inimtegevusest põhjustatud katastroofide ajal või nende järel inimeste päästmiseks.

6.3 Eesmärk 3. Tagada kõikidele vanuserühmadele hea tervis ja heaolu

Eesti eesmärgid ja üldine olukord

Eesti tervishoiukorraldust võib nii Euroopa kui ka maailma kontekstis pidada efektiivseks. Ravikindlustusega on kaetud üle 90% rahvastikust, mis tähendab, et juurdepääs tervishoiuteenustele on enamikul elanikkonnast. Valitsuse prioriteediks on rahva tervise parandamine. Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammi eesmärk on tõsta tervena elatud eluiga sünnimomendil meestel 59,2 ja naistel 64,4 eluaastani. Oodatava eluea vallas on seatud eesmärgiks jõuda meeste puhul 74,5 aastani ja naistel 83,6 eluaastani. Samuti on valitsuse eesmärk vähendada surmaga lõppenud õnnetusjuhtumeid, mürgistusi ja traumasid 100 000 elaniku kohta 65 surmani.

Suurimateks ülesanneteks on eeldatava ja tervena elatud eluea kasvu taastamine, tervishoiusüsteemi rahastamise jätkusuutlikkuse tagamine, HIV uute juhtude arvu vähendamine ning vigastuste ja vigastussuremuse vähendamine. Samuti on oluline haiguste ennetamiseks edendada tervisekäitumist, sh vähendada sõltuvusainete kasutamist.

Näitaja	Hetkeseis	Sihttase
Oodatav eluiga (mehed ja naised eraldi), aastates (RES, VVTP, SA näitajad)	Mehed 72,3 Naised 81,5 (2014)	Mehed 74,5 Naised 83,6 (2019)
Tervena (piiranguteta) elatud eluiga sünnimomendil (mehed ja naised eraldi), aastates (RES, VVTP, SA näitajad)	Mehed 53,1 Naised 57,1 (2014)	Mehed 59,2 Naised 64,4 (2019)
Surmaga lõppenud õnnetusjuhtumid, mürgistused ja traumad 100 000 elaniku kohta (RES)	71 (2014)	65 (2019)
Alkoholi tarbimine elaniku kohta (liitrit ühe elaniku kohta aastas absoluutset alkoholi) (Alkoholipoliitika roheline raamat)	8,7 liitrit (2015)	<8 liitrit (2019)

Meetmed ja tegevused

Tervise valdkonna suundumused on planeeritud Vabariigi Valitsuse kinnitatud [rahvastiku tervise arengukavas 2009–2020](#). Eesti tervisesüsteemi arendamisel on tähtsustatud tõhusust eesmärgiga parandada rahvastiku tervisenäitajaid, arendada tervishoiusüsteemi kvaliteeti ning tagada ravikindlustuse vahendite optimaalne kasutamine.

[Kvaliteetsemate tervishoiuteenuste kättesaadavuse](#) tagamiseks kogu elanikkonnale on demograafilisi trende ja jätkusuutlikku ressursikasutust silmas pidades võetud suund maakonnahaiglate võrgustamiseks (koostöök) piirkondlike haiglatega. Esmatasandi tervishoiuteenuste kättesaadavuse parandamiseks on loomisel tervisekeskused, mis koondavad enda alla esmatasandi tervishoiuteenused koos toetavate teenustega.

[Tervishoiuteenuste osutamise efektiivsust ja kulude kokkuhoidu](#) toetab loodud [e-tervise strateegia](#), mille eesmärk on luua aastaks 2025 hästi koostoimiv erineva tasandi e-tervise lahenduste ja nende põhiste teenuste võrgustik. Lõppeesmärk on praegusest tõhusamalt kasutada tervishoiu-, tööturu- ja sotsiaalhoolekandesüsteemide ressursi ning suurendada teenusekasutajate rahulolu. Praeguseks on näiteks valminud ja kasutusele võetud e-kiirabi. Patsiendiportaalis on välja arendatud raviarvete kuvamine patsiendile.

2015. a valmis [Eesti tervisesüsteemi teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni strateegia 2015–2020](#) „Teadus ja innovatsioon tervise teenistusse“, mis koondab ühist arusaama sellest, kuidas saavad teadus- ja arendustegevus ning innovatsioon senisest tõhusamalt toetada Eesti tervisesüsteemi eesmärke. Muu hulgas on võetud suund personaalmeditsiini arendamisele ning ettevalmistamisel on personaalmeditsiini juhtprojekt.

[Rahvatervise](#) aspektist olulised poliitikameetmed on kirjeldatud alkoholipoliitika rohelises raamatus ja tubakapoliitika rohelises raamatus. Koostamisel on [toitumise ja liikumise roheline raamat](#), mille eesmärk on töötada välja terviklik ja pikaajaline poliitika parandamiseks rahvastiku toitumisest tulenevaid terviseprobleeme (sh ülekaalulisuse tõkestamine). [Alkoholipoliitika](#) eesmärk on vähendada alkoholitarbimisest tulenevat sotsiaalset, majanduslikku ja tervisekahju, tagada lastele ja noortele toetav keskkond kasvuks ja arenguks ning muuta elukeskkond kõigi inimeste jaoks turvalisemaks. Toimunud on sotsiaalkampaaniad „Joome poole vähem!“ ja „Passiivne joomine“.

[Tubakapoliitika](#) roheline raamat seab eesmärgiks vähendada tubakast tingitud tervisekahjusid ning tõkestada tubakatoodete kättesaadavust alaealistele. Eesmärk on vähendada igapäevasuitsetajate levimust 2025. aastaks 18%-ni ning suitsetajate levimust 2025. aastaks 24%-ni.

Rahvastiku tervise arengukava raames toimub ka riiklik [HIV ja AIDSi vastaste meetmete planeerimine](#). Eesmärk on saavutada püsiv langustendents HIV-nakkuse levikus, milleks viiakse ellu järgmisi tegevusi: ennetustegevus erinevate sihtrühmade seas, HIV testimine ja nõustamine; HIV ja AIDSi inimestele suunatud ennetus, ravi ja hoolekanne; seire, monitooring ja hindamine ning inim- ja organisatoorse ressursi arendamine.

[Vabaiühenduste](#) tegevustest võib välja tuua Heateo Sihtasutuse ja Swedbanki asutatud annetuskeskkonna „[Ma armastan aidata](#)“, mille vahendusel on võimalik toetada erinevaid abiorganisatsioone. Muu hulgas on võimalik annetada AIDSi tugikeskusele, et ennetada

narkomaaniat ning rehabiliteerida sõitlaseid. Lisaks on toetatud paljusid tervise valdkonna organisatsioone.

Terve Eesti Sihtasutuse (TESA) eesmärk on aidata kujundada tervist toetavat käitumist Eestis ja vähendada ärahoitavaid surmi. Selleks suurendatakse inimeste terviseteadlikkust vestluste ning dialoogidega.

Eesti linnad on 1999. aastast alates teinud tulemuslikku koostööd tervislike linnade liikumise idee ja põhimõtete tutvustamiseks ning elluviimiseks, andes sellega suure panuse hea tervise ja heaolu saavutamiseks kõikidele vanuserühmadele linnas/vallas. Eesmärgiga levitada ja rakendada tervisliku linna põhimõtteid Eestis asutasid 13 omavalitsust 2002. aastal **MTÜ Eesti Tervislike Linnade Võrgustik**. WHO tervislike linnade baasindikaatorite (terviseindikaatorid, tervishoiuteenuse indikaatorid, keskkonnaindikaatorid, sotsiaal- ja majanduslikud indikaatorid) süsteemne rakendamine kohaliku omavalitsuse olukorra seires ja teadvustamine otsusetegijatele on oluline alusinfo kohaliku arengu teadmuspõhiseks kavandamiseks.

Eestlased on valmis terviseprobleemidega seotud abivajajaid aitama. Näiteks on igal aastal rahvusringhäälingu tele-eebris olev heategevussaade „**Jõulutunnel**“ sihtotstarbeline heategevusprogramm, mis kogub annetusi erinevate haiglate või terviseorganisatsioonide jaoks, et parandada arstiabi kvaliteeti, soetades paremaid meditsiiniseadmeid.

Rahvusvaheline tudengiorganisatsioon **AIESEC** korraldab kuue nädala pikkuse projekti, mille eesmärk on leida lahendusi alkoholi ja narkootiliste ainete tarbimise probleemile ja edendada tervislikku eluviisi kohalikes kogukondades. Projekti sihtrühm on keskkooliõpilased ning noored vanuses 18–25.

Välisabi ja arengukoostöö vallas toetas Eesti aastatel 2011–2015 arenevate riikide tervishoiu edendamist ligi 2,6 miljoni euroga. Aastatel 2016–2020 jätkab Eesti kahepoolsete projektide elluviimist, et parandada partnerriikide tervishoiusüsteemi teenuste kättesaadavust ning suurendada tervishoiualast pädevust ja võimekust. Samuti jätkab Eesti koostöös mitmepoolsete organisatsioonidega, teiste hulgas Maailma Terviseorganisatsiooni (WHO) ja UNICEFiga tervishoidu parandavate projektide kaasfinantseerimist ning organisatsioonide toetamist vabatahtlike annetustega.

6.4 Eesmärk 4. Tagada kõikidele kaasav ja õiglane kvaliteetne haridus ning elukestva õppe võimalused

Eesti eesmärgid ja üldine olukord

Eestis on OECD riikide võrdluses (arvestades sotsiaalset ning majanduslikku tausta) parimad võimalused hariduse omandamiseks. Eesti haridussüsteem on hea kvaliteediga ning õpilaste osakaal üldhariduses on suur. Teise astme hariduses on Eesti õpilaste näitajad Euroopas ühed parimad ning arenevad pidevalt (OECD School resources of Estonia review). Eestis on haridus (k.a kõrgharidus) kättesaadav võrdselt nii naistele kui ka meestele.

Vabariigi Valitsuse eesmärk on luua kõigile Eesti inimestele nende vajadustele ning võimetele vastavad õpivõimalused kogu elukaare jooksul, et tagada neile isiksusena väärrika eneseteostuse

võimalused ühiskonnas, töö- ja pereelus. Samuti on oluline rahvusvaheliselt konkurentsivõimelise hariduse tagamine. Prioriteediks on pädevad ja motiveeritud õpetajad ning koolijuhid.

Valitsus on tegevusprogrammis seadnud eesmärgiks alushariduse korralduse ajakohastamise, gümnaasiumivõrgu korrastamise ning kutsehariduse korralduse ja õppekavade reformi elluviimise. Samuti on vajalik jätkata elukestva õppe võimaluste pakkumisega ja laiendamisega. Oluline läbiv põhimõte kõikidel haridustasemetel on, et pakutav haridus oleks kooskõlas tööturu vajadustega.

Näitaja	Hetkeseis	Sihttase
Põhihariduse või madalama haridustasemega õpinguid mittejätkavate noorte (18–24) osakaal (Eesti 2020)	11,2% (2015)	9.5% (2020)
Eri- ja kutsealase hariduseta täiskasvanute (25–64) osakaal (Eesti 2020)	29,2% (2015)	30% (2020)
Täiskasvanute õppes osaluse määr (Eesti 2020, SA näitajad)	12,2% (2015)	20% (2020)
Kolmanda haridustasemega 30–34-aastaste osakaal earühmas (Eesti 2020)	45,2% (2015)	40% (2020)

Meetmed ja tegevused

Eestis on **haridus kõigile kättesaadav ning tasuta**, olenemata nende soost, usust või sotsiaalmajanduslikust taustast. Põhiharidus on kohustuslik üldharidusmiinimum, mille omandamine võib toimuda osaliselt algkoolis (1. –6. klass), põhikoolis (1.–9. klass) või gümnaasiumis, mille juures on avatud põhikooli klasse. Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse kohaselt katab kooli kulud koolipidaja, kelleks on enamikul juhtudel kohalik omavalitsus. Riik toetab koolipidajat hariduskuludega nagu õpetajate ja koolijuhtide palk ning toetus täienduskoolituseks, õppevahenditeks ja koolilõunaks. Omavalitsuste pädevuses on ka üldhariduskoolide asutamine, ümberkorraldamine ja sulgemine.

Alushariduse valdkonnas on oluline tagada lapsehoiukoht ja kvaliteetne alusharidus kõigile soovijatele. Euroopa Liidu struktuurivahenditest rahastatakse 3000 uue lapsehoiukoha loomist aastaks 2020. Samuti on lähiaastatel plaanis ellu viia alushariduse muudatused, mille eesmärk on siduda alusharidus ja lapsehoid ühtselt reguleeritud süsteemiks, mis pakub lastele hoitu ja haridust kuni koolikohustusliku eani ning hõlmab lapsehoide ja lasteaedu sõltumata omandivormist.

Põhi- ja keskkooli astmetel on proovikiviks ressursside kasutuse efektiivsus ja koolivõrgu kohanemine demograafiliste muutustega. Koolivõrk tuleb viia kooskõlla toimunud muutustega, milleks on kooliealiste laste arvu vähenemine umbes 40% võrra viimase 16 aasta jooksul, samuti linnastumine. Ühtlase õppekvaliteedi tagamiseks viiakse ellu koolivõrgu reform, mille eesmärk on riigigümnaasiumide käivitamine igas maakonnas. Oluline on arendada õpetajakutset ja selle atraktiivsust. Selleks, et koolis töötamine muutuks arvestatavaks valikuks parimatele, tõstetakse õpetajate keskmist töötasu kõrgemale tasemele.

Kõrghariduse vallas on eesmärk saavutada rahvusvaheliselt konkurentsivõimeline kõrgharidus, mis toetab Eesti majanduse kasvuvaldkondade ja ühiskonna arengut, valmistades ette spetsialiste nii kasvuvaldel kui ka riigi kultuuri ja toimimise jaoks vajalikes valdkondades. Igale motiveeritud ja

võimekale üliõpilaskandidaadile on tagatud ligipääs kõrgharidusele ning iga lõpetaja peaks leidma väljundi tööturule. Kõrghariduses on seatud eesmärgiks, et aastaks 2020 oleks 40% 30–34-aastastest inimestest omandanud kolmanda taseme hariduse. Kõrgharidusele ligipääsu parandamiseks on loodud võimalus tasuta kõrghariduse omandamiseks kõigile täiskoormusega eesti keeles õppivatele õppuritele, samuti toimib vajaduspõhise õppetoetuse süsteem majanduslikult halvemas olukorras olevatele tudengitele. Lähiaastatel on kõrghariduse kvaliteedi parandamiseks vajalik seada sisse selgem tööjaotus ja erialade konsolideerimine kõrgkoolide vahel.

Elukestva õppe võimaluste pakkumiseks viiakse ellu **täiskasvanuhariduse programmi**, mille eesmärk on parandada Eesti täiskasvanud elanikkonna võimalusi osaleda kvaliteetses, paindlike ja mitmekesiste valikutega ning tööturu arenguvajadusi arvestavas elukestvas õppes. Koolitustegevuste peamine sihtrühm on keskhariduseta, erialase väljaõppeta ning vananenud oskustega inimesed.

Vabaihendustest tegeleb MTÜ Kiusamisvaba Kool **koolikiusamise vastase programmi** koordineerimise ja korraldamisega. Eesti Kaubandus-Tööstuskoda on koostöös teiste organisatsioonidega loonud gümnaasiumiastme **ettevõtlusõpetajat toetava veebikogukonna**. Samuti tegeleb organisatsioon ettevõtete ja koolide koostööga, et muuta õppetööd praktilisemaks ning elulähedasemaks. MTÜ Eesti Haridusfoorum tegevuse põhiideeks on olnud hariduse sõlmküsimuste analüüsimine, hariduspoliitiliste huvirühmade esindajate koondamine, osalusdemokraatia, partnerluse ja ühiskondlike kokkulepete põhimõtete edendamine Eesti hariduspoliitikas.

UNESCO Eesti rahvuslik komisjon ja MTÜ Mondo koordineerivad **Eestis UNESCO ühendkoolide võrgustikku**, millesse kuuluvad koolid viivad ellu erinevaid projekte, millega tutvustada innovatiivseid meetodeid ja lähenemisi oma riigi haridusmaastikul. Võrgustikust osa võtavad koolid saavad vahetada kogemusi teiste ühendkoolidega 180 riigis ning osaleda nt erinevatel videokonverentsidel ja rahvusvahelistel üritustel. Ühendkoolide tegevused keskenduvad järgmistele teemadele: maailma valupunktid ja ÜRO roll nende lahendamisel, inimõigused, demokraatia ja sallivus, kultuuridevaheline õppimine ja mõistmine ning keskkond ja jätkusuutlik areng.

Välisabi on Eesti hariduse edendamise eesmärgil osutanud peamiselt partnerriikide haridussüsteemi edendavate projektide rahastamisega, sealhulgas koolitusprogrammide ja uuringuvõrgustike toetamise ning õppetipendiumide eraldamisega. Samuti on toetatud haridusvaldkonnas olulisi rahvusvahelisi arengukoostöö ja humanitaarabi organisatsioone, nagu UNICEF, ÜRO arenguprogramm (UNDP) ja ÜRO tütarlaste hariduse algatus (UNGEI), ning nende algatusi. Haridusvaldkonda on aastatel 2011–2015 panustatud üle 6 miljoni euro. Ka edaspidi jätkab Eesti partnerriikide haridussüsteemi arendavate tegevuste rahastamist, pöörates eraldi tähelepanu hariduse kvaliteedi parandamisele.

6.5 Eesmärk 5. Saavutada sooline võrdõiguslikkus ning suurendada naiste ja tütarlaste mõjuvõimu

Eesti eesmärgid ja üldine olukord

Eestis kehtib [soolise võrdõiguslikkuse seadus](#), mille eesmärk on tagada Eesti põhiseadusest tulenev sooline võrdne kohtlemine ning edendada naiste ja meeste võrdõiguslikkust kõigis ühiskonnaelu valdkondades. Selle saavutamiseks keelab seadus soolise diskrimineerimise era- ja avalikus sektoris ning kohustab riigi- ja kohaliku omavalitsuse asutusi, haridus- ja teadusinstituutide ning tööandjaid edendama naiste ja meeste võrdõiguslikkust. Seaduse nõuete täitmise jälgimise eest vastutab [soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise volinik](#).

Soolise võrdõiguslikkuse edendamiseks kasutatakse Eestis n-ö kaksikstrateegiat – spetsiifiliste, otseselt soolise ebavõrdsuse probleemide lahendamisele suunatud erimeetmete rakendamine ning soolõime, st soolise aspekti arvestamine kõigi valdkondade poliitikas.

Suurim probleem võrdõiguslikkuse aspektist on naiste ja meeste ebavõrdsus tööturul, mis väljendub soolise palgalõhe näol. Naiste ja meeste keskmiste tunnipalkade vahe ehk sooline palgalõhe on 2014. aasta seisuga 23,3%. Eesmärk 2020. aastaks on soolise palgalõhe vähendamine 19,7%-ni. Sooline hõivelõhe laiemalt osutab probleemile, et osa naiste tööjõu potentsiaalset ja kvalifikatsioonist jääb tööturul kasutamata. Arvestades Eesti naiste tervikuna kõrget haridustaset, mis ületab meeste üldist haridustaset, jääb kasutamata ka ühiskonna märkimisväärne investeering naiste haridusse ja väljaõppesse. Samuti suurendab naiste madalam hõivemäär nende majanduslikku sõltuvust ja ebavõrdsust, seda ka pikaajalises perspektiivis ehk pensionieas.

Näitaja	Hetkeseis	Sihttase
Naiste ja meeste keskmiste tunnipalkade vahe ehk sooline palgalõhe, % (RES)	23,3% (2014)	19,7% (2020)

Meetmed ja tegevused

Soolise võrdõiguslikkuse edendamiseks on planeeritud meetmed [heaolu arengukavas 2016–2023](#), mille soolise võrdõiguslikkuse alaeesmärgi raames on ette nähtud tegevused 1) meeste ja naiste võrdse majandusliku sõltumatuse toetamiseks ning soolise tasakaalu suurendamiseks kõigil otsustus- ja juhtimistasanditel; 2) soostereotüüpide ja nende negatiivse mõju vähendamiseks meeste ja naiste igapäevaelule, otsustele ning majanduse ja ühiskonna arengule ning 3) institutsionaalse võimekuse tagamiseks soolise ebavõrdsuse vähendamiseks ja soolise võrdõiguslikkuse edendamiseks, sh õiguskaitse ja soolõime tõhusamaks rakendamiseks.

Perevägivalla (lähisuhtevägivalla), seksuaalvägivalla ja inimkaubanduse vastaseid tegevusi hõlmab [vägivalla ennetamise strateegia aastateks 2015–2020](#). Strateegias käsitletakse vägivallaennetust laiemas tähenduses kolmel ennetustasandil: universaalne ennetus, ohvrite kaitse ja vägivalla tagajärgedega tegelemine. Samas tuleb lähtuvalt [soolise võrdõiguslikkuse seadusest](#) soolise võrdõiguslikkuse edendamise küsimust arvestada läbivalt kõikide riiklike, piirkondlike ning institutsionaalsete strateegiate, poliitika ja tegevuskavade planeerimisel ja elluviimisel.

Eestis on loodud [võrdõigusvoliniku institutsioon](#), et aidata inimestel kaitsta oma õigusi ja hoida ära mis tahes diskrimineerimist. Volinik seisab selle eest, et naistel ja meestel oleksid kõigis ühiskonnaelu valdkondades võrdsed õigused ja võimalused. Samuti seisab volinik selle eest, et erinevate vähemusrühmade esindajaid ei koheldaks ebavõrdselt.

[Elanike soolise võrdõiguslikkuse alaste hoiakute](#) muutmiseks viiakse ellu tegevusi elanike teadlikkuse suurendamiseks soolistest stereotüüpidest ja nende negatiivsest mõjust ning soodustamaks hoolduskohustuste ja tasustamata kodutööde võrdsemat jaotamist naiste ja meeste vahel. Iganenud sooliste stereotüüpide taastootmise vähendamiseks ja soolise võrdõiguslikkuse edendamise toetamiseks meedia kaudu tehakse koostööd meediaorganisatsioonidega, uue meedia kanalite ja meedia eneseregulatsiooni organitega. Soolise võrdõiguslikkuse edendamiseks [hariduses ja hariduse \(sh alushariduse\) kaudu](#) viiakse eelkõige ellu tegevusi, et toetada soolise võrdõiguslikkuse teemade süsteemset lõimimist kõigi tasandite õppekavadesse ja -materjalidesse ning õpetajaharidusse ja haridustöötajate täienduskoolitustesse.

Naiste ja meeste majandusliku iseseisvuse kindlustamiseks on oluline toetada [naiste tööhõives osalemise võimalusi ning](#) vähendada soostereotüüpe laiemalt ühiskonnas ja hariduses. Selleks on muu hulgas oluline aidata kaasa laste kasvatamisega ja täisealiste pereliikmete abistamisega seotud hoolduskohustuste võrdsemale jaotusele naiste ja meeste vahel ning hoolduskoormust vähendavate teenuste kättesaadavuse ja kvaliteedi parandamisele.

[Soolise palgalõhe](#) vähendamiseks tuleb tegeleda naiste ja meeste võrdsuse edendamisega tööturul, kuivõrd ebavõrdsus tööturul süvendab ebavõrdsust ka teistes eluvaldkondades. Poliitikameetmed hõlmavad põhiliselt õigusloome-, teavitus-, koolitus- ja analüüsitegevusi. Tegevused on suunatud nii laiemale avalikkusele kui ka konkreetsetele sihtrühmadele ja institutsioonidele, sh tööandjad, haridustöötajad, õigusspetsialistid ja poliitikakujundajad. Soolise palgalõhe vähendamisele kaasaaitamiseks laiendatakse Tööinspektsiooni järelevalvevolitusi samaja võrdväärse töö eest naistele ja meestele makstava tasu võrdsuse üle. Jätkatakse teavitus- ja analüüsitegevusi, mille eesmärk on suurendada ühiskonna ja eri institutsioonide teadlikkust soolisest palgalõhest, selle põhjustest ja mõjudest.

[Vabaiühendustest](#) tegeleb [Eesti Naisuurimus- ja Teabekeskus](#) (ENUT) inimõiguste ja soolise võrdõiguslikkuse alase teabe levitamisega, inimõiguste alaste teadmiste parandamisega ning meeste ja naiste koostöö ärgitamisega kõigis eluvaldkondades. ENUT on aastal 2011 teinud Eesti säästva arengu strateegia analüüsi soolise võrdõiguslikkuse edendamise aspektist. Lisaks on ellu viidud projekte soolise võrdõiguslikkuse kohta tööelus ning hariduses.

6.6 Eesmärk 6. Tagada kõikidele joogivesi ja kanalisatsioon ning veevarude säästev majandamine

[Eesti eesmärgid ja üldine olukord](#)

Valitsuse eesmärk on tagada igale elanikule kättesaadav, kvaliteetne, puhas ja vastuvõetava hinnaga joogivesi. Viimastel andmetel saab ühisveevärgist nõuetekohast joogivett 97% tarbijatest (2013. aastal oli see osakaal 91%).

Lisaks on valitsuse eesmärk veekogude seisu parandamine. Eesmärk on tagada, et loodusvarade uuringutel ja kasutuselevõtul ei kahjustataks pöördumatult Eesti põhjaveevarusid, ning hoida põhjaveevarude kvaliteeti.

Maaelu arengukava üheks eesmärgiks on väetiste ja pestitsiidide kasutamise parandamine, et edendada seeläbi veemajanduse üldist kvaliteeti. Oluliseks eesmärgiks on pinna- ja põhjavee kaitseks olemasoleva nitraaditundliku ala laiendamine.

Näitaja	Hetkeseis	Sihttase
Nende tarbijate osakaal, kes saavad ühisveevärgist nõuetele vastavat joogivett, % (RES)	97% (2014)	100% (2019)
Reovee kogumise ja puhastamise poolest nõuetele vastavate üle 2000 ie koormusega reoveekogumisalade osakaal, % (RES)	86% (2015)	100% (2019)

Meetmed ja tegevused

Veesektorile kehtivad EL õigusest tulenevad keskkonnaalased nõuded. Selleks, et nendele nõuetele vastata, on valitsus ja kohalikud omavalitsused viimastel aastatel teinud olulisi [investeeringuid veemajandustaristusse](#). Veemajanduse arendamise toetamise eesmärk on tagada kvaliteetne joogivesi ning nõuetekohane reovee kokkukogumine ja puhastamine, mis aitab kaasa Eesti veekogude ja Läänemere seisundi parandamisele. Kui 2012. aastal oli nõuetele vastavate üle 2000 inimekvivalendiga reovee reoveekogumisalade osakaal 66%, siis aastaks 2015 oli see 87%. Valitsus jätkab linnade ja alevite reovee puhastusseadmete rajamise ja renoveerimise toetamist.

Eesti kolm vesikonda mõjutavad eelkõige Läänemere seisundit. Eesti on ühinenud Läänemere merekeskkonna kaitse konventsiooniga [HELCOM](#), millega on ühinenud Läänemere riigid ja Euroopa Ühendus.

Eesti veekogude seisundi parandamiseks rakendatakse [veemajanduskavasid](#), mille eesmärk on jõgede, järvede ja rannikuvee ning mere seisundi parandamine, üleujutuste ärahoidmine ning põllu- ja metsamaadelt kraavide ja ojade kaudu ära kanduva sette ning toitainete kinnihoidmine. Lisaks on põhja- ja pinnavee kaitseks intensiivse põllumajandustootmisega piirkondades moodustatud [nitraaditundlikud alad](#), millele on kehtestatud rangemad keskkonnakaitsenõuded.

[Vabäühenduste](#) tegevustest veekeskkonna parandamise ja puhta joogivee valdkonnas võib näiteks tuua Eesti Veeettevõtete Liidu tegevuse veesäästu ning kraanivee joomise propageerimisel.

6.7 Eesmärk 7. Tagada taskukohane, usaldusväärne, säästev ja nüüdisaegne energia kõikidele

Eesti eesmärgid ja üldine olukord

Eesti valitsuse energiapoliitika juhindub [Euroopa Liidu kliima- ja energiapoliitika raamistikust](#), mille põhieesmärgid on suurendada taastuvenergia osakaalu 2030. aastaks 27%-ni energia

lõpptarbimisest, suurendada energiatõhusust 2030. aastaks 27% võrra ning vähendada kasvuhooonegaaside heidet.

Uues [energiamaajanduse arengukavas aastani 2030](#) võetakse eesmärk tagada tarbijatele soodsa hinnaga ja keskkonnanõudeid arvestav kütuste ja energia kättesaadavus. Suund on energiaportfelli mitmekesistamisele ning energiatõhususe parandamisele. Valitsuse eesmärk on, et aastaks 2030 toodetaks Eestis 50% elektrist taastuvatest allikatest ja Eestis tarbitavast soojusest 80% põhineks kodumaistel biokütustel. Samuti on seatud piirtase energia lõpptarbimisele.

[Energiasõltumatuse](#) näitaja poolest on Eesti Euroopas üks vähem importenergiast sõltuvaid riike, seda suuresti tänu põlevkivile. Samas tuleneb põlevkivisektorist suurem osa Eesti kasvuhooonegaaside heitmetest ja negatiivsest keskkonnamõjust. Uues [põlevkivi arengukavas aastani 2030](#) on võetud eesmärgiks põlevkivi kaevandamise ja kasutamise efektiivsuse suurendamine ja negatiivse keskkonnamõju vähendamine.

Näitaja	Hetkeseis	Sihttase	
		2019	2030
Taastuvenergia osakaal energia lõpptarbimises, sh transpordikütustes, % (RES, ENMAK, VVTP, SA näitajad)	26,5/0,21 (2014)	27/7 (2019)	50 (2030)
Energia lõpptarbimine, TWh (VVTP, ENMAK)	32,3 (2014)	32 (2019)	32,8 (2030)

Meetmed ja tegevused

Energiaallikate mitmekesistamiseks on vaja laiendada elektri ja soojuse koostootmist ning suurendada tuuleenergia ja biomassist toodetud energia ning teiste taastuvate energiaallikate osakaalu. Taastuvenergia osakaalu on aidanud suurendada [toetusmehhanismid taastuvatest energiaallikatest](#) elektrit tootvatele soojuse ja elektri koostootmisjaamadele ning taastuvelektri tootjatele. Valitsuse poliitikameetmed ning taastuvenergia lahenduste konkurentsivõimeline hind on soojusmajanduses aidanud taastuvate allikate osakaalu suurendada 32,7%-lt 2007. aastal 52,9%-le aastaks 2015. Valitsus tegutseb selle nimel, et luua Eesti taastuvenergia tootjatele võimalused osaleda EL taastuvenergia direktiivis ettenähtud paindlikes koostöömehhanismides.

Lisaks panustab riik [energiäsäästu ja energiatõhususe edendamisse](#) elamu- ja soojusmajanduses eelkõige toetuste abil. Toetatakse olemasoleva hoonefondi rekonstrueerimist ja liginullenergiahoonete rajamist ning kaugküttesüsteemide ajakohastamist. CO₂ kvoodimüügist on rahastatud programme, mille käigus toetati energiasäästuinvesteeringuid ning rahastati 7 linna tänavavalgustuse rekonstrueerimist energiatõhusamaks.

Horisontaalselt kõikide sektorite energiasäästule aitab kaasa intelligentse elektrivõrgu arendamise kaudu elektritarbimise juhtimise võimekuse suurendamine Eestis. [Targa võrgu väljaarendamine](#) võimaldab vähendada energiakadusid energiaülekanal, optimeerida energiatootmist, arendada hajusat tootmist ning võrku ühendada suuremat taastuvenergia hulka. Täienenud funktsionaalsus elektrivõrgus võimaldab välja arendada uusi innovaatilisi teenuseid kõigile elektritarbijatele. Energiäsäästu aitab panustada ka [energiaühistute loomine](#), mille soodustamiseks on Eestis väljatöötamisel vastavad seadusandlikud tingimused.

Eestis toimub [kiire areng roheliste energiatehnoloogiate arendamise valdkonnas](#). Erakapitali toel arendatakse ja toodetakse edukalt tuulikuid, päikesepaneele, invertereid, targa maja seadmeid, tarkvaralahendusi ja palju muud. Mitmed nendest tehnoloogiatest on edukalt juba praegu eksporditurgudel, paljud alles prototüübi tasemel. Sektori edasiseks kiireks kasvuks on vajalik nii riigi kui ka ettevõtjate partnerlus.

Transpordisektoris [taastuvkütuste](#) osakaalu suurendamiseks on kavas käivitada toetusmeede biometaanide tootmiseks ja tarbimiseks. Elektrisõidukite kasutamise toetamiseks on ELMO programmi raames rajatud üle Eesti kiirliadijate võrk.

Uue energiamajanduse arengukavaga aastani 2030 on valitsus võtnud suunaks, et soovitud muutused energiamajanduses ja sellega seotud teistes valdkondades leiavad aset eelkõige majanduskeskkonna ja turegulatsiooni toel ning riiklike vahenditega sekkumine nende saavutamiseks peaks olema pigem erandlik. Riiklik sekkumine on vajalik [energiajulgeolekuga seotud taristu tagamisel](#): piiriüleste ühenduste tagamine elektri- ja gaasivarustuses, õigusnõuetes sätestatud vedelkütuste varu ja gaasivaru tagamine Eestis, soojuse tootmise võimsuste olemasolu baas- ja tipukoormuste katmiseks, õigusloome tagamine haja- ja mikrotootmise edendamiseks.

Alates 2013. aastast toimib Eestis [avatud elektriturg](#), mis on tekitanud konkurentsi elektritootjatele ja elektrimüüjatele ning pakub tarbijale valikut elektri ostmisel. [Gaasituru avamiseks](#) on läbi viidud gaasivõrgu omandiline eraldamine. Tuleb teha edasisi pingutusi, et saada maagaasiturg toimima sarnaselt avatud elektrituruga, sealjuures tuleb tähelepanu pöörata ka gaasituru toimimisele regioonis.

Eesti Arengufond, Sihtasutus KredEx ning Sihtasutus Tallinna Teaduspark Tehnopol pakuvad sektori ettevõtetele tugiteenuseid, abi koostööpartnerite leidmiseks ja välisurgudele laienemiseks. Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse toel on rahastatud energeetikavaldkonnaga haakuvaid ettevõtlusklastreid, kompetentsikeskuseid ja teisi projekte.

Eesti Keskkonnainvesteeringute Keskus koostöös mitmete vabähenduste ja ettevõtetega korraldab tudengitele suunatud konkurssi [Negavatt](#), mis innustab tudengeid välja pakkuma lahendusi, mis aitavad ülikoolides ressursse säästa, sh energiaressursse. Ideeks võib olla nii toode, teenus, tehnoloogiline lahendus, meetod kui ka kampaania, mis muudab mõtteviisi ja seeläbi ka käitumist.

[Vabähendustest](#) edendab taastuvenergia valdkonda [Eesti Taastuvenergia Koda](#), kes esindab taastuvenergia tootjaid diskussioonides valitsusasutustega, tutvustab taastuvenergia lahendusi ja võimalusi avalikkusele, osaleb energeetikaalastes debattides, tegeleb teadus- ja arendustegevustega ning korraldab taastuva ja säästva energia lahendusi tutvustavaid koolitusi. Säästlikku energiavarustust ja -kasutust aitab edendada Maailma [Energeetikanõukogu Eesti rahvuskomitee WEC Eesti](#), kes korraldab sellealaseid konverentse, seminare ning teeb temaatilisi analüüse.

6.8 Eesmärk 8. Toetada jätkusuutlikku, kaasavat ja säästvat majandusarengut ning tagada kõikidele inimestele inimväärne töö

Eesti eesmärgid ja üldine olukord

Vabariigi Valitsuse peamiste eesmärkide hulgas on majanduskasvu edendamine ja tööhõive suurendamine. Vaatamata majanduskriisi ajal suurenenud tööpuudusele on inimeste majanduslik aktiivsus ja tööjõus osalemise määr näidanud viimastel aastatel stabiilset kasvu. Valitsus on võtnud suuna tööjõumaksude vähendamisele. Eesmärgiks on võetud tootlikkuse suurendamine, teadus- ja arendustegevuse rahastamismahu suurendamine ning kohalike ressursside tootlikum ja efektiivsem kasutus. Eesti konkurentsivõime kava üheks eesmärgiks on keskkonnasõbraliku majanduse ja energeetika arendamine, sealjuures pööratakse tähelepanu majanduse energia- ja ressursitõhususele.

Samuti on valitsuse eesmärk sissetulekute suurendamine ning ettevõtluse edendamine. 2019. aastaks on eesmärk tööhõive määra kasvamine vanuserühmas 20–64 aastat vähemalt 75,7%-ni. 2019. aastaks on eesmärk pikaajalise töötuse määra langemine 2,6%-ni. Et jätkuks majandusareng, on Vabariigi Valitsuse eesmärk tootlikkus hõivatu kohta suhtena EL keskmisest kasvatada 73,6%-ni 2016. aastaks ja 79,1%-ni 2019. aastaks. Valitsuse sihiks on kohalike ressursside märkimisväärselt tootlikum, säästlikum ning efektiivsem kasutus. Riigile kuuluvate toormeressursside jaotamisel on oluliseks eesmärgiks võtta arvesse töötlemistehnoloogia tõhusust ja ressursikasutuse säästlikkust.

Näitaja	Hetkeseis	Sihttase
Tootlikkus hõivatu kohta EL keskmisest, % (RES, Eesti 2020, VVTP, SA näitajad)	73,8% (2014)	80% (2020)
Pikaajalise töötuse määr, % (RES, VVTP)	2,43% (2015)	2,5% (2020)
Tööhõive määr vanuserühmas 20–64 a, % (RES, VVTP, Eesti 2020, SA näitajad)	76,3% (2015)	76% (2020)
Noorte töötuse määr vanuserühmas 15–24 a, % (RES, VVTP, SA näitajad)	13,1% (2015)	10% (2020)

Meetmed ja tegevused

Peamiseks proovikiviks kujuneb lähiaastatel kiirema **tootlikkuse kasvu** saavutamine. Riik saab sellele kaasa aidata toetades investeringuid teadmismahukuse ja lisandväärtuse suurendamiseks erinevates valdkondades.

Ettevõtete toetamiseks majanduse ees seisvate keeruliste ülesannete lahendamisel on kavas luua finantsmeetmed ettevõtete protsesside efektiivsemaks muutmiseks ning kasvuambitsioonide toetamiseks, pakkuda kvaliteetsemat nõustamisteenust ja koolitust pikemaajaliste sihtide seadmiseks, töötada välja ettevõtlustoetuste mõjude hindamise süsteem ning konsolideerida

ettevõtlustoetuseid. Jätkatakse meetmetega, mis on suunatud ekspordi toetamisele ja koostöö arendamisele, ning pakutakse riigipoolset tuge ettevõtjatele välisurgudele minemisel välisesinduste efektiivsema kasutamise kaudu.

Valmimas on [Eesti tööstuspoliitika roheline raamat](#), mis sisaldab pikaajalist vaadet tööstuse rahvusvahelise konkurentsivõime suurendamiseks.

[Eesti tööturunäitajad](#) on heas seisus ning lähiaastatel on oluline saavutatud tööhõive taset säilitada. Selleks tuleb endiselt arendada [erinevatele sihtrühmadele mõeldud tööturumeetmeid](#) (noored, pikaajalised töötud ja mitteaktiivsed, vähenenud töövõimega inimesed, mitte-eestlased, vanemaealised). Väljatöötamisel on [töötust ennetavad täiend- ja ümberõppemeetmed](#). Samuti on oluline töötaja töövõime säilitamine varase sekkumisega tööst põhjustatud tervisekahjustuse ennetamiseks, tervisekahju hüvitamiseks ja töötaja töö hoidmiseks.

2016. aastal käivitus [töövõimereform](#), mille eesmärk on toetada vähenenud töövõimega inimeste töölesaamist. Iga vähenenud töövõimega inimese puhul hinnatakse tema võimet olla ühiskonnas aktiivne ja sellest lähtuvalt aidatakse tal leida võimalusi tööturul. Samuti tegeletakse eraldi inimese tulevase tööandjaga, et leida mõlemale poolele vajalikud lahendused töösuhteks.

2016. aastal käivitus [tööjõu ja oskuste vajadust käsitlev koordinatsioonisüsteem OSKA](#), mis annab infot tööturul vajaminevate võtmeametite ja -oskuste kohta. 2017. aastal valmib tööturu oskuste vajaduse ja õppe pakkumise analüüs 10 valdkonnas. Kord aastas valmib OSKA üldraport järgmise 10 aasta tööjõuvajaduse muutuste, tööturul toimuva arengu ja seda mõjutavate trendide kohta.

[Vabaihendustest](#) on Sihtasutus Omanäolise Kooli Arenduskeskus koostöös Siseministeeriumiga algatanud [STEP programmi](#), mis aitab suurendada õigusrikkumise taustaga noorte tööhõivet ning toetada neid tööle või õppima asumisel ning seal püsimisel. [Noorte Tugila](#) on osa Euroopa Liidu algatatud Eesti Noortegarantii riiklikust tegevuskavast, mille eesmärk on nt töö kaotanud või koolist lahkunud noortele võimalikult kiire naasmine ühiskonnaellu. Noorte Tugila noorsootöötajad toetavad noori, aidates neil oma soovides selgusele jõuda. Lisaks kogemuste saamisele noorsootöö kaudu aitavad Tugilad noortel luua kontakte haridusasutuste, organisatsioonide ja tööandjatega.

[Arengukoostöö](#) raames on Eesti toetanud partnerriike eraettevõtluse arenguks ja välisinvesteeringuteks sobiva majanduskeskkonna loomisel ning juurdepääsu avamisel ülemaailmsele kaubandusturule aastatel 2011–2015 kokku enam kui 2,9 miljoni euroga. Abile lisaks toetab Eesti aktiivselt üleilmsete kaubandusreeglite liberaliseerimist ning ekspordi- ja omamaiste toetuste ning tollipiirangute vähendamist WTO kaudu. Aastatel 2016–2020 soovib Eesti jätkata nimetatud tegevusi ning panustada senisest enam lisaks väikeettevõtlusele ka partnerriikide põllumajanduse ja turismi arengusse ning idufirmade loomise ja arendamise soodustamisse.

6.9 Eesmärk 9. Ehitada vastupidav taristu, toetada kaasavat ja säästvat industrialiseerimist ning innovatsiooni

Eesti eesmärgid ja üldine olukord

Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammis ja eelarvestrateegias pööratakse suurt tähelepanu kvaliteetse ja nüüdisaegse taristu rajamisele. Vabariigi Valitsuse eesmärk on hea [lennu- ja mereühendus ning kvaliteetne maanteevõrk](#). Transpordisüsteemi eesmärk on võimaldada inimeste ja kaupade liikumist kättesaadaval, mugaval, kiirel, ohutul ja jätkusuutlikul moel.

Lisaks on eesmärgiks toetada [uute tehnoloogiate kasutuselevõttu](#) ning tagada kiire internetiühenduse laialdane kättesaadavus Eestis. Eesti eesmärk on langetada aastaks 2020 [interneti](#) mittekasutajate osakaalu 5%-ni ning suurendada 100 Mbp/s või suurema kiirusega ühenduste osakaalu interneti püsühenduste koguarvus 60%-ni.

Valitsus on oma tegevusprogrammis võtnud sihiks jõuda [teadus- ja arendustegevuse](#) rahastamisel 3%-ni SKTst aastal 2020 (sealhulgas avaliku sektori teadus- ja arendustegevuse kulutuste osakaal peab moodustama 1% ja erasektori osakaal 2% SKPs). Valitsuse suund on suurendada rakendusuringute rahastust majanduse nutika spetsialiseerumise ja innovatsiooni toetamiseks.

Näitaja	Hetkeseis	Sihttase
Teadus- ja arendustegevuse investeeringute tase SKPst (%), sh erasektori TA kulutused SKPst (%) (RES, VVTP, Eesti2020, SA näitajad)	1,44/0,64 (2014)	3/2 (2020)
Interneti mittekasutajate osakaal 16–74-aastaste Eesti elanike seas (RES, SA näitajad)	11,6% (2015)	5% (2020)
100 Mbp/s või suurema kiirusega ühenduste osakaal interneti püsühenduste koguarvus (RES)	7% (2015)	60% (2020)

Meetmed ja tegevused

Kuigi rahvusvahelise reisijateveo opereerimine toimub ka edaspidi kommertsalustel ja sõltub seetõttu eelkõige ärihuvist, on avalikul sektoril võimalik taristu kvaliteedi parandamisega rahvusvaheliste ühenduste loomist ja hoidmist soodustada ning nende kasutamist mugavamaks muuta.

Eesti asukoha ja asustuse paiknemise tõttu (hõreasustuses) on konkurentsivõimelisel tasemel ühendusvõimalused nii piiriüleselt kui ka riigi sees elu- ja ettevõtluskeskkonna jaoks väga olulised. Üleriigilise liikuvuse tagamisel on kandev roll [teedel ja maanteetranspordil](#). Teehoiu planeerimisel lähtutakse põhimõttest luua kõikidele liiklejatele, sealhulgas jalakäijatele ja jalgratturitele, ohutud tingimused. Riik jätkab teehoiu rahastamist ja olemasoleva teedevõrgu korrastamist ja arendamist. Jalgsi- ja rattaga liiklemise turvalisust parandab ning osakaalu aitab suurendada kergliiklusteede rajamine.

Lisaks aitab Eesti-siseseid aegruumilisi vahemaid vähendada kiire [rongiliiklus](#). Raudteetransport peab võimaldama reisijate ja kauba keskkonnasäästliku, kiire ja suuremahulise veo. Riik on investeerinud linnadevaheliste raudteeühenduste kvaliteedi parandamisse. Lisaks on kavas [Rail](#)

Balticuga rajada otseühendus Euroopa Liidu raudteevõrguga. Rail Balticu ehitustöödega on plaanitud alustada 2018. aastal ning ühendus peaks toimima hakkama 2025. aastal.

Tööjõu areaalidest ja liikumissuundadest lähtuvalt vajavad eraldi tähelepanu **erinevate transpordiliikide omavaheline parem koostoime ja ühenduskohad**. Vajalik on ühistranspordi kasutajamugavuse tagamiseks sõiduplaane ühtlustada, aga ka vastavat infrastruktuuri rajada, mis võimaldab nii reisijate kui ka kaupade liikumist ühelt transpordiliigilt teisele ning pikemas perspektiivis integreeritud kavandamist transpordiliikide alternatiivide vahel valimiseks.

Eesti asukohast tingituna on oluline ka meretranspordi roll. Eestil on head **mereühendused** Soome ja Rootsiga. Riigisiseste ühenduste vallas jätkab riik investeerimist mandri ja saarte vaheliste ühenduste parandamiseks – rekonstrueeritakse sadamaid ja tagatakse parvlaevühendus.

Eesti kui ettevõtlus-, teadus-, kultuuri- või hariduskeskkonna arengu ja rahvusvahelistumise jaoks on oluline pöörata tähelepanu **rahvusvahelistele ühendusteedele**, iseäranis lennuühendustele ja piiriületavatele raudteedele ja maanteedele. Selleks jätkatakse **investeeringuid lennujaama** raja pikendamisse, terminali laiendamisse ja seadmete kvaliteeti, ajakohastatakse teedehitusnõuded ja suurendatakse investeeringutega eri transpordiliikide ühenduskohtade turvalisust ja mugavust.

Tasakaalustatud regionaalse arengu huvides tuleb lisaks rahvusvahelistele maanteedele jätkata riigi kõrvalmaanteedele tolmuva katte alla viimist, teha ettevalmistusi ühistranspordisüsteemide ühendamiseks ning jätkata kiire ja kvaliteetse internetiühenduse taristu rajamist.

Kuigi praegu on lairiba internetiühendusega kaetud ligi 90% territooriumist, jätkab riik **investeeringuid internetiühenduse kättesaadavuse ja kiiruse parandamiseks, eriti** nendes piirkondades, kus lairibateenus ei ole seni lõppkasutajale kättesaadav olnud. Selleks jätkatakse telekommunikatsiooni operaatorettevõtetega projekti EstWin riigi ülikiire lairibaühendustega katmiseks. Aastaks 2018 valmib fiiberoptiliste kaablite võrk, mis jõuab kõikide asulateni Eestis ja mille tulemusena ülikiire (100 Mbps+) internetiühendus on 98%-l majapidamistest, ettevõtetest ja asutusest vähemalt 1,5 km kaugusel. Lisaks investeerib riik digitaalse kirjaoskuse suurendamisse. Programmi tulemusena suureneb arvuti- ja internetikasutajate hulk, kuid kasvab ka IKT-spetsialistide osakaal koguhõives.

Eesti ettevõtluskeskkonda peetakse võrdluses teiste riikidega soodsate hulka kuuluvaks. Siiski tuleb tegeleda spetsiifilisemate probleemidega. Vajame muudatusi seadustes, millega stimuleerida majandusarengu kontekstis prioriteetse poliitika ellurakendamist. Endiselt tuleb tegeleda ka **halduskoormuse süstemaatilise hindamise ja vähendamisega. Maksukeskkonna stabiilsuse** kestav säilitamine julgustab ettevõtjaid investeerima oma äride arendamisse.

Innovaatilistele toodetele ja teenustele turu loomiseks suurendatakse riigi võimekust ja valmisolekut käituda innovaatiliste lahenduste tellijana, soodustades innovaatiliste lahenduste väljatöötamist, hankimist ning näidisprojektide elluviimist. Riik toetab rakendusuuringuid **nutika spetsialiseerumise** kasvualdkondades, soodustades sellega koostööd ettevõtete, ülikoolide ja teiste teadusasutuste vahel.

Hoogustatakse start-up-ettevõtlust, toetades juhtimiskompetentsi kaasamist ja suurendamist *start-up*ides ning tugisüsteemides, panustades võimalikult kiiresti prototüübi valmimisse ja miinimumtoote turule toomisse ning toetades *start-up*-ettevõtlust käsitlevate õppemoodulite levikut, interdistsiplinaarsete meeskondade moodustamist ning *spin-off*ide tekkimist. Startup

Compass uuringu kohaselt on Eestis 2015. aasta lõpu seisuga 500–700 erinevas arengufaasis *start-up*-ettevõtet. Ühtekokku annavad Eesti idufirmad tööd ligi 2300 inimesele, kellest enam kui 80 protsenti asub Eestis.

Tootmisprotsesside keskkonnasõbralikumaks ja jätkusuutlikumaks muutmisele on suunatud [tööstusettevõtete energia- ja ressursitõhususe meede](#), mille abil suurendatakse ettevõtete energia- ja ressursitõhususe alast teadlikkust, koolitatakse spetsialiste, toetatakse ettevõtetes ressursiauditite tegemist ning tootmissüsteemide energia- ja ressursitõhususe parandamiseks ettenähtud investeeringuid.

Eesti osales 2015. aastal Maailmapanga 2016. aasta interneti- ja arenguteemalise „Maailma arenguaruande“ („[World Development Report](#)“ alapealkirjaga „[Digital Dividends](#)“) koostamises, sealjuures oli president Toomas Hendrik Ilves aruande nõuandva kogu kaaseesistuja. Aruandes jõuti järeldusele, et IKTst on kõige enam kasu neis riikides, mis on loonud tugevad vastutavad institutsioonid ning viinud ellu digilahendusi toetavad laialdased juriidilised reformid. Aruandes tõstetakse Eesti esile ühe eduka näitena sellest, kuidas tehnilised lahendused võivad olla demokraatia ja läbipaistvuse aluseks ning toetada kiiret majandusarengut.

6.10 Eesmärk 10. Vähendada ebavõrdsust nii riikide sees kui ka nende vahel

Eesti eesmärgid ja üldine olukord

Valitsus on oma 2015–2019 tegevuskavas võtnud eesmärgiks olla aktiivne liberaalsete põhiväärtuste – vabaduste, demokraatia ja inimõiguste – kaitsmisel ja edendamisel nii Eestis, Euroopa Liidus kui ka väljaspool Euroopa Liidu piire, viies selleks ellu kahe- ja mitmepoolseid arengukoostöö projekte. Ebavõrdsuse vähendamiseks riikide vahel on valitsus seadnud eesmärgiks edendada teiste riikidega diplomaatilisi, majandus- ja kultuurisuhteid ning anda sealhulgas arenguabi ja teha arengukoostööd kõigi riikidega, kui see on Eesti huvides.

ÜRO arengu rahastamise Addis Abeba konverentsi kokkuleppes tuleneb kõigile arenenud riikidele soovitus panustada 0,7% RKTst arenguabisse ja kindlaks määrata täpne ajakava, millal selle eesmärgini jõuda. Valitsuse eesmärk on hoida arengukoostööle ja humanitaarabile eraldatava eelarve osakaal RKP-s vähemalt 2015. aasta tasemel (0,15%) ning püüda saavutada [ametliku arenguabi](#) tase 0,33% RKTst kestliku arengu eesmärkide saavutamise tähtaegade piires. Aastatel 2004–2014 on Eesti arenguabi osakaal RKT-s märkimisväärselt suurenenud. Kui 2004. aastal moodustas arenguabi osakaal RKT-s 0,02%, siis 2015. aastaks oli vastav osakaal suurenenud 0,15%-ni.

2003. aastal võttis Riigikogu vastu [Eesti arengukoostöö põhimõtted](#), mille järgi on Eesti arengukoostöö suunatud rahu, demokraatia, inimõiguste järgimise ning majandusliku ja sotsiaalse stabiilsuse tagamisele ning vaesuse vähendamisele maailmas kooskõlas säästva arengu rahvusvaheliselt heakskiidetud põhimõtetega. [Eesti arengukoostöö arengukava aastateks 2016–2019](#) eesmärgiks on aidata kaasa üleilmse vaesuse kaotamisele ja kestliku arengu eesmärkide saavutamisele. Eesti peab oluliseks süstemaatiliselt toetada pikaajalisi humanitaarkriisikoldeid inimkannatuste leevendamiseks ja võimaliku rändesurve vähendamiseks. Eesti arengukoostöö prioriteetideks on Gruusia, Moldova, Ukraina, Afganistan ja Valgevene.

Lähtudes Eesti välispoliitilistest eesmärkidest ja rahvusvahelistest kokkulepetest panustada rohkem arengukoostöö vahendeid haavatavatesse riikidesse, jätkab Eesti paindlikku reageerimist ka teiste riikide, eelkõige vähim arenenud ja konfliktijärgsete riikide, arenevate saareriikide ja merepiirita arenevate riikide vajadustele valdkondades, kus Eestil on pakkuda selge lisandväärtus.

Arengukoostöö vajalikkust julgeoleku ja stabiilsuse tagamiseks nii Eestis kui ka maailmas laiemalt rõhutavad ka Eesti julgeolekupoliitika alused.

Näitaja	Hetke seis	Sihttase
Ametliku arenguabi osakaal RKTs (Arengukoostöö ja humanitaarabi arengukava 2016–2020)	0,15% (2015)	Püüd saavutada 0,33% aastaks 2030
Teistele prioriteetsetele partnerriikidele eraldatud arengukoostöö vahendite osakaal Välisministeeriumi arengukoostöö ja humanitaarabi eelarves (Arengukoostöö ja humanitaarabi arengukava 2016–2020)	7% (2011–2015 keskmine)	9% (2016–2020 keskmine)

Meetmed ja tegevused

Eesti on arengukoostööga süstemaatiliselt tegelenud alates 1998. aastast. Eesti arengukoostöö ja humanitaarabi arengukava 2016–2020 seab eesmärgiks panustada rohkem arengukoostöö vahendeid haavatavatesse riikidesse ning jätkata paindlikku reageerimist ka vähim arenenud ja konfliktijärgsete riikide, arenevate saareriikide ja merepiirita arenevate riikide vajadustele valdkondades, kus Eestil on pakkuda selge lisandväärtus. Sellise koostöö korral eelistatakse Kesk-Aasia, Aafrika ja Lähis-Ida piirkonda.

Vastavalt Eesti siseturvalisuse arengukavale 2015–2020 peab [Eesti kodakondsus- ja rändepoliitika](#) soodustama Eesti arengut ning tagama siseturvalisuse, toetudes kodakondsuse ning rändevaldkonna teadmispõhisele ja terviklikule käsitlusele ning avatud sotsiaal- ja majanduskeskkonnale. Arengukavaga on planeeritud ressursid ja meetmed, et Eesti oleks valmis senisest suuremaks rahvusvahelise kaitse taotlejate arvuks. Rahvusvahelise kaitse saanud isikutele arendatakse vastuvõtutingimusi ning nende kohanemist, toimetulekut ja lõimumist toetavaid teenuseid (nt tugiisikuteenus, nõustamine, rehabilitatsiooniteenus, eesti keele õpe, tööturuteenus) lähtuvalt nende kultuurilistest, soolistest, usulistest, keelelistest ja teistest eripäradest. Seejuures on vajalik tagada kõrgel tasemel rahvusvahelise kaitse menetlus ning täiendada ametnike teadmisi ja oskusi sel alal. Samuti viiakse ellu uussisserändajate kohanemisprogrammi, milles osaledes saavad siia elama asunud välismaalased omandada Eestis edukaks hakkamasaamiseks vajalikud esmased teadmised ja oskused. Lisaks soodustatakse Eesti tööandjatele vajaliku välistööjõu värbamist ning töötatakse välja nõustamisteenus, mis aitaks nii sisserändajaid kui ka neid värbavaid ettevõtteid ja organisatsioone.

Rändepoliitika suunamisel on Eesti riigisisese poliitika kõrval oluline roll Euroopa Liidul. Lisaks EL sisemeetmete ja senise rände-, rahvusvahelise kaitse ja tagasivõtupoliitika ülevaatamisele tuleb tegeleda rände algpõhjustega päritoluriikides. Eesti huvides on toetada kõiki meetmeid, mis aitaks rännet hallata juba lähteregioonis, sealhulgas koostööd ning lähte- ja transiitriikide abistamist.

[Eesti keelest erineva emakeelega inimeste võrdsete võimaluste toetamiseks](#) nähakse ette meetmed ja tegevused Eesti lõimumisvaldkonna arengukavas „Lõimuv Eesti 2020“. Arendatakse ja viiakse ellu nõustamis- ja infosüsteemi teenused vähelõimunud inimeste, sh uussisserändajate

informeerituse suurendamiseks. Lisaks toetatakse rahaliselt Eestis tegutsevate eri keelelis-kultuurilise taustaga organisatsioone.

Heaolu arengukava 2016–2023 raames tegeletakse [tunnusmärgi „Mitmekesine töökoht“ väljatöötamisega](#), millega tunnustada võrdõiguslikkust edendavaid ettevõtteid; tegeletakse ÜRO puudega inimeste konventsiooni rakendamise ja selle rakendamise järelevalvamisega; seatakse sihiks ligipääsetavuse parendamine koostöös eri valdkondade organisatsioonide ja huvirühmadega ning võrdse kohtlemisega seotud õiguste kaitse tõhustamine ja ühiskonna sallivuse suurendamine. Võrdse kohtlemise edendamiseks on vastu võetud [võrdse kohtlemise seadus](#), mille eesmärk on tagada isikute kaitse diskrimineerimise eest rahvuse (etnilise kuuluvuse), rassi, nahavärvuse, usutunnistuse või veendumuste, vanuse, puude või seksuaalse sättumuse alusel.

Mitmed [vabäühendused](#) panustavad arengukoostöö, humanitaarabi ning maailmahariduse edendamisse, neid koondab katusorganisatsioonina MTÜ Arengukoostöö Ümarlaud.

[MTÜ Mondo](#) missioon on toetada haavatavas olukorras olevaid inimesi ja kogukondi enesega toimetulekuks ning suurendada Eesti avalikkuse teadlikkust maailma probleemidest ja nende võimalikest lahendustest. Naiste ja erivajadustega inimeste iseseisvama toimetuleku nimel julgustatakse kohalikke kogukondi Ghanas, Keenias ja Ugandas tegelema ettevõtlusega. Mondo tahab lähiaastatel jõulisemalt arendada sotsiaalset ettevõtlust, mis praegu hõlmab tootearendust Ghanas ja Ugandas ning sealsete kogukondade toodete turustamist Eestis ja lähiriikides.

[Arengukoostöö Ümarlaud](#) (AKÜ) esindab Eestis mittetulundusühinguid, kelle tegevuste peamiseks või oluliseks kõrvaleesmärgiks on arengukoostöö tegemine ning humanitaarabi andmine. AKÜ liikmed lähetavad vabatahtlikke, tugevdavad sihtriikides avalikku sektorit, tegelevad keskkonnateemade, inimõiguste ning tervisega ja teevad veel palju muud selleks, et edendada arenguriikides elustandardi paranemist ja demokraatiat. AKÜ tegevuse eesmärk on arengukoostöö poliitika tõhustamine ja praktiline edendamine ning avalikkuse teavitamine arengukoostöö eesmärkidest ja selles osalemise võimalustest.

[Eesti Idapartnerluse Keskus](#) on sihtasutus, mis aitab koolitusseminaride abil parandada idapartnerluse riikide haldussuutlikkust ja võimekust teha koostööd Euroopa Liiduga.

[Eesti Inimõiguste Keskus](#) koordineerib võrdse kohtlemise edendamise eesmärgil mitmekesisuse kokkulepet. Mitmekesisuse kokkulepe on vabatahtlik kokkulepe, millega liitudes kinnitab ettevõtte või avaliku sektori organisatsioon, et hindab mitmekesisuse põhimõtteid nii oma töötajate kui ka klientide seas ning kohtleb neid võrdselt. Kokkuleppega liitunud organisatsioonid moodustavad kogukonna, et ühiselt jagada kogemusi ja edendada võrdse kohtlemise teemat nii enda organisatsioonis kui ka ühiskonnas laiemalt. Inimõiguste Keskuse fookuses on võrdne kohtlemine ja mitmekesisuse edendamine, varjupaigataotlejate ja pagulaste inimõigused.

6.11 Eesmärk 11. Muuta linnad ja asulad kaasavaks, turvaliseks, vastupidavaks ja säästvaks

Eesti eesmärgid ja üldine olukord

Valitsuse eesmärk on tagada, et Eesti inimesed tunneksid, et nad elavad vabas ja turvalises ühiskonnas, kus igapäevane väärtus, kaasatus ja panus kogukonna turvalisusse loovad ühe turvalisima riigi Euroopas.

Regionaalpoliitiliselt on üheks oluliseks prioriteediks **haldusreformi** elluviimine, mille eesmärgiks on läbi omavalitsuste haldusterritoriaalse korralduse ja piiride muutmise tagada avalike teenuste pakkumise kvaliteedi tõus, piirkondade arengueelduste parem kasutamine, piirkondade konkurentsivõime suurendamine ja ühtlasema piirkondliku arengu tagamine. Valitsus on võtnud eesmärgiks tugevdada omavalitsuste võimekust nii, et 2018. aasta lõpuks elab vähemalt 95% elanikest kohalikes omavalitsustes, mis vastavad 1. juulil 2016. aastal jõustuva haldusreformi seaduses nimetatud omavalitsusüksuse miinimumsuuruse kriteeriumile ehk kohaliku omavalitsuse üksuse elanike arv peab olema vähemalt 5000.

Ruumiline planeerimine on peamine instrument, mille kaudu luuakse linnades ja teistes asulates eeldused ühiskonnaliikmete vajadusi ja huve arvestava, demokraatliku, pikaajalise, tasakaalustatud ruumilise arengu, maakasutuse, kvaliteetse elu- ning ehitatud keskkonna kujunemiseks, soodustades keskkonnahoidlikku ning majanduslikult, kultuuriliselt ja sotsiaalselt jätkusuutlikku arengut. Ruumiline planeerimine tegeleb muu hulgas elamute, transpordi, teedetanavate, kultuuripärandi, jäätmemajanduse, rohealade, ressursitõhususe, kliimamuutustega kohanemise ja paljude teiste küsimustega. Seejuures on planeeringute koostamise võtmesõnadeks koostöö ja kaasamine, ilma milleta ei ole võimalik Eestis ühtegi planeeringut kehtestada.

Linnade ja asulate elukvaliteedi ning jätkusuutliku arengu jaoks on oluline **kogukonna aktiivne roll** ning laiemalt osaliste koostöö. Erilist tähelepanu pööratakse sealjuures turvalisusega seotud teemadele. Eesti siseturvalisuse arengukava 2015–2020 üheks eesmärgiks on juurutada **kogukonnakesksuse mudel** ning koostöökorraldus turvalise elukeskkonna kujundamisel. See põhineb Eesti inimeste, vabaihenduste, kohaliku omavalitsuse üksuste, riigiasutuste ja ettevõtete koostööl ning võimaldab välja selgitada probleeme, kavandada ühiseid tegevusi ohtude ennetamiseks, leevendamiseks ja vähendamiseks.

Näitaja	Hetkeseis	Sihttase
Igapäevaseks töөлkäimiseks ühistranspordi või jalgratast kasutavate või jalgsi liikuvate inimeste osatähtsus suuremates linnapiirkondades	42,3% (2015)	50% (2020)

(Regionaalarengu strateegia 2014–2020, SA näitajad)

Näited meetmetest ja tegevustest

Valitsusel on mitmeid **toetusprogramme, mille eesmärk on linnade ja asulate jätkusuutliku arengu toetamine ning hea keskkonnaseisundi tagamine**. Näiteks toetatakse investeringuid tasuta kättesaadavatesse tervise- ja spordirajatistesse, jalgsi- ja rattaga liikumisvõimaluste arendamist (sh kergliiklusteede rajamist), säästva ühistranspordi arendamist ning lastehoiuvõimaluste

parandamist. Lisaks on toetatud linnade tänavavalgustuses energiasäästlike lahenduste kasutuselevõttu.

2015. aastast on avatud EL struktuurivahenditest rahastatavad [regionaalarengu meetmed](#) „Linnapiirkondade jätkusuutlik areng“ ja „Ida-Virumaa linnapiirkondade jätkusuutlik areng“, millest toetatakse Eesti viie suurema linnapiirkonna säästva liikuvuskeskkonna ja linnaruumi sidustatud arendamist ning tegevusi, mis on suunatud linnasiseste alakasutatud alade füüsilisele, majanduslikule ja sotsiaalsele taaselavdamisele Ida-Virumaa linnapiirkondades (linnapiirkondade endi tegevuskavade alusel).

Palju tähelepanu pööratakse [ühistranspordisüsteemi](#) arendamisele, sealjuures parandatakse ühistranspordi info kättesaadavust, võetakse sealjuures kasutusele informatsioonisüsteemid, mis vastavad kuulmis- ja nägemispuudega inimeste vajadustele. Toetatud on keskkonnasõbraliku ühistranspordi arendamist Tallinnas trammiteede renoveerimise ja uute energiasäästlike trammide hankimisega. Riigi toetusega on rajatud elektrisõidukitele üle-eestiline kiirraadimisvõrgustik. Kavandamisel on biogaasil põhineva ühistranspordisüsteemi ja tankimistaristu rajamist toetavad meetmed.

[Jäätmekäitluse programmist](#) toetatakse ohtlike jäätmete kogumissüsteemi arendamist, jäätmete liigitikogumise ja taaskasutuse infrastruktuuri arendamist ning jäätmetest põhjustatud keskkonna saastamise vältimist ja vähendamist tänapäevaste jäätmekäitluspõhimõtete rakendamise kaudu.

Kliimamuutustest tingitud mõjudest teadlikkuse suurendamisele ning vastupanuvõime suurendamiseks on väljatöötamisel [kliimamuutustega kohanemise arengukava](#). Kavas planeeritud kohanemismeetmed on suunatud teadlikkuse ja vastupanuvõime suurendamisele ning ettevaatuspõhimõtte rakendamisele kliima- ja ilmastikuriskide maandamiseks. Eesti siseturvalisuse arengukava näeb ette ka tegevused [riskikommunikatsiooni arendamiseks](#), et parandada elanike teadlikkust liiklus- ja tuleohutusriskide kõrval ka üleujutuste, keskkonnareostuse, metsatulekahjudega seotud riskidest. Elluviidavate tegevuste eesmärk on, et elanikud teaksid, millised on siinsed olulisemad hädaolukordade riskid, kuidas nendeks valmistatakse riiklikul ja kohalikul tasemel ja mida peaks igaüks ise tegema, et ootamatuks suurõnnetuseks valmis olla.

2017. aastal kehtestatakse kõigis Eesti maakondades [uued maakonnaplaneeringud](#), millega lepatakse üleriigilisele planeeringule „Eesti 2030+“ ja maakondades läbi viidud avalikele protsessidele tuginedes kokku piirkonna ruumilise arengu põhisuunad. Maakonnaplaneeringutega määratakse kindlaks maakonna keskustevõrgu põhijooned, toetades teenuste kättesaadavus nii linnalistes keskustes kui ka nende tagamaal. Maakonnaplaneeringud on aluseks kohalike omavalitsuste üldplaneeringute koostamisel, mis suunavad ruumilist arengut kohalikul tasandil, andes muu hulgas ruumilise arengu põhisuunad ja maakasutuse põhitingimused haldusterritoriaalse reformi tagajärjel moodustunud omavalitsusüksustes.

Kohalike omavalitsuse pakutavate teenuste kvaliteedi parandamiseks ja jätkusuutlikkuse tagamiseks viiakse ellu [kohalike omavalitsuste reform](#). Valitsuse tegevuskavas kokku lepitud kohaliku omavalitsuse reformi eesmärk on tugevad omavalitsused, mis suudavad kohaliku elu terviklikult arendada ja kus inimestele on tagatud heal tasemel ja kättesaadavad avalikud teenused. Riik soosib ja soodustab omavalitsuste omaalgatuslikku ühinemist, et tekiks suurema territooriumi ja elanike arvuga omavalitsused.

Turvalise elukeskkonna loomiseks ja tagamiseks on algatatud [maakondlikud turvalisuse nõukogud](#), mille ülesandeks on edendada riigiasutuste, kohalike omavalitsuste, ettevõtete ja vabakonna koostööd ning kogukonnakeskset lähenemist õnnetuste, korrariikumiste ja kuritegevuse ennetamiseks ja vähendamiseks. Samuti on käivitatud kogukondliku turvalisuse alaste algatuste toetamiseks maakondlikud toetusmeetmed, mille prioriteediks on koostööle suunatud projektid ja kohaliku algatuse edendamine. Oluliseks tegevuseks on ka riikliku tugisüsteemi väljaarendamine, et suurendada kohalike omavalitsuste võimekust siseturvalisusega seotud tegevuste elluviimisel.

Ettevalmistamisel on [muinsuskaitserreform](#), mille eesmärk on Eesti kultuuri olulise osa pikaajaline säilimine. Reformi rakendamine tagab parema tasakaalu mälestiste omanike kohustuste ja võimaluste vahel, loob uue toetusmehhanismi, suurendab Muinsuskaitseameti haldus- ja nõustamisvõimekust ning seob kultuuriväärtuste uurimise, eksponeerimise ja säilitamise muinsuskaitse ja muuseumide valdkonnas.

[Kohalike omavalitsuste](#) (sealhulgas linnade) planeerimisametnikele on korraldatud [ruumilise planeerimise seminare ja koolitusi](#), mis toetavad säästvate, kaasavate ja turvaliste linnade arendamist. Näiteks on toimunud koosolekud turvalisuse temaatika käsitlemiseks planeeringutes, planeeringute rollist ettevõtluskeskkonna kujundamisel, sotsiaalsete mõjude hindamisest planeeringute koostamisel ning planeerimisest kahaneva elanikkonna tingimustes.

[Vabaiühenduste](#) tegevustest võib näitena välja tuua [Linnalabori](#), mis tegeleb säästva ja kaasava linna arendamisega, omavalitsuste nõustamisega, nüüdisaegsete trendide tutvustamisega Eestis ning elukeskkonna teemadel inimeste teadlikkuse suurendamisega. Iga päev tegeletakse linnaarengu trendide, probleemide ja heade tavadega nii Euroopast kui ka väljastpoolt.

Jalgrattaga liiklemist propageerib organisatsioon [Tallinn Bicycle Week](#) (Tallinna jalgrattapäev), mis tutvustab jalgrattakultuuri ning korraldab iga-aastast rohelist mõtteviisiga jalgrattafestivali Tallinnas ning viib läbi rattaüritusi erinevates Eesti linnades.

[Tallinna vanalinn kuulub UNESCO maailmapärandi](#) nimistusse. Tegu on erakordse, väljapaistvalt tervikliku ja hästi säilinud keskaegse Põhja-Euroopa kaubanduslinnaga, kus on tähelepanuväärsel määral säilinud unikaalse majandusliku ja sotsiaalse kogukonna iseloomulikud tunnused.

Viimastel aastatel on aktiivsemaks muutunud [kogukondlikud algatused linnades](#). Nii näiteks on juba traditsiooniks saanud kogukondade ühistegevusena organiseeritud linnaosade üritused – Uue Maailma festival, Kalamaja päevad, Roheliste Väravate Tänav Nõmmel jne.

Vabatahtlike ja mittetulundussektorit [kaasatakse nii avaliku korra ohtude ennetamisse](#) kui ka suuremahuliste õnnetuste tagajärgede likvideerimisse. Näiteks toetatakse riigieelarvest Eesti Naabrivalve, Vabatahtliku Mere- ja Järvepääste, Eesti Abipolitseinike Kogu, Päästeliidu ja ka teiste kohalikes omavalitsustes tegutsevate turvalisuse tagamisega seotud ühingute tegevust. See võimaldab suurendada kogukondlikku vastutust ning piirkondlikku koostööd turvalisusküsimustes.

6.12 Eesmärk 12. Tagada säästev tarbimine ja tootmine

[Eesti eesmärgid ja üldine olukord](#)

Valitsus on oma tegevusprogrammis võtnud sihiks **kohalike ressursside märkimisväärselt tootlikuma, säästlikuma ja efektiivsema kasutamise**. Materjalitootlikkus (SKP ja kodumaise toormekasutuse suhe) peab aastaks 2019 suurenema vähemalt 10%. Maksupoliitikas on üheks eesmärgiks võetud nihutada maksukoormus tulu maksustamiselt tarbimise, loodusvarade kasutamise ja keskkonna saastamise maksustamisele.

Jäätmemajanduses on viimase aastakümnega olukord palju paranenud, suletud on keskkonnanõuetele mittevastavaid prügilaid, arendatud on jäätmete liigiti kogumise ja taaskasutussüsteeme. Riigi jäätmekava tegevused on suunatud jäätmetekke vähendamisele ning juba tekkinud jäätmete uuesti ringlussevõtu suurendamiseks. Vastavalt jäätmeseadusele peab aastaks 2020 ringlusse võetud olmejäätmete osakaal olema vähemalt 50% olmejäätmete kogumassist. Üks suuri ülesandeid on Eestile põlevkivijäätmete koguste vähendamine. Kaevandatud põlevkivi kogusest ligi pool muutub põlevkivist elektri saamise protsessis praegu põlevkivituhaks.

Viimastel aastatel on suurenenud erinevaid **keskkonnajuhtimissüsteeme** rakendavate ettevõtete arv, praeguse seisuga kasutab ISO 14001:2004 521 ettevõtet, ISO 14001:2015 14 ettevõtet ning EMAS süsteemi 7 ettevõtet. Keskkonnasõbralike ressurstõhusate toodete ja teenuste edendamiseks on valitsus tegevusprogrammis võtnud eesmärgiks eelistada **riigihangetel** võimaluse korral keskkonnasõbralikke lahendusi.

Näitaja	Hetkeseis	Sihttase
Olmejäätmete ringlussevõtu osakaal olmejäätmete kogumassis (VVTP)	31,2% (2014)	48% (2019)
Materjalitootlikkus: SKP ja kodumaise toormekasutuse suhe, (eur/kg) (RES, VVTP)	0,45 (2014)	0,49 (2020)
Majanduse energiamahukus, kgoe/1000 eur SKP (RES, SA näitajad)	3,9 (2014)	4 (2020)

Meetmed ja tegevused

Eesti valitsus on viimastel aastatel ellu viinud nn **rohelist maksureformi**, mille eesmärk on keskkonnamaksude ja tarbimismaksude osakaalu suurendamine ja tulu- ja tööjõumaksude vähendamine.

Ressurstitõhusate lahenduste kasutamist ja keskkonnasõbralike tehnoloogiate juurutamist soodustab riik toetusmeetmetega, mille kaudu suurendatakse ettevõtete energia- ja ressurstitõhususe alast teadlikkust, koolitatakse spetsialiste, toetatakse ettevõtetes ressurstitõhususe auditite läbiviimist ning tootmissüsteemide energia- ja ressurstitõhususe parandamiseks mõeldud investeeringuid.

Riik otsib võimalusi **keskkonnasõbralike riigihangete** tõhusamaks rakendamiseks. Selleks tehti uuring, mille põhjal valiti välja neli eelisarendatavat valdkonda, mille kohta on kavas kehtestada kohustuslikud keskkonnahoidlikud kriteeriumid.

Jäätmemajanduse edendamiseks rakendatakse meetmeid jäätmekavaga. Loodud on tootjavastutus- ja taaskasutusorganisatsioone, mis keskenduvad pakendite ja probleemtoodete

taaskasutusele ning mille kaudu hoitakse töös üleriigiline pakendite ja probleemtoodete kogumisvõrk ja korraldatakse pakendi- ja probleemtoodete jäätmete taaskasutamist. Tavajäätmete prügilasse ladestamise kogused on vähenemas tänu liigiti kogumise kohustusele ja biolagunevate jäätmete ladestamispriirangutele, samuti saastetasu järkjärgulisele tõusule ning uute taaskasutusmeetodite arendamisele. [Pandipakendisüsteem](#) panustab lisaks pakendite taaskasutusse suunamisele ka laste abistamisele. Alates 2011. aastast on taara tagastajatel võimalik annetada heategevusfondi, mis toetab vähemkindlustatud laste kultuurielamusi.

Ressursitõhususe edendamisele on suunatud mitmeid [Euroopa Liidu algatusi](#), mille arendamist Eesti toetab, näiteks [ringmajanduse pakett](#), mille eesmärk on leida lahendusi majanduse ja keskkonnaga seotud probleemidele selliste vahenditega nagu ressursitõhususe suurendamine, kogu väärtusahela hõlmamine (sh säästev tarbimine, tootmine ja jäätmekäitlus) ja innovatsioon, võimaldades seeläbi arendada uusi turge ja ettevõtlusmudeleid. Paketti kuuluvad laiaulatuslik tegevuskava, mis hõlmab meetmeid reaalsete edusammude saavutamiseks, ja jäätmeid käsitlev ettepanek, mis sisaldab pikaajalisi eesmärke jäätmete ringlussevõtu suurendamiseks ja prügilatesse ladestamise vähendamiseks. Toodete kokkukogumine nende olelusringi lõpus ja materjalide eraldamine võimaldab neid kasutada uute toodete valmistamiseks.

[Põlevkivi](#) võimalikult keskkonnasäästliku ja majanduslikult efektiivse kasutamise tagamiseks on kavas põlevkivi kasutamise riikliku arengukava 2016–2030 raames toetada parima võimaliku tehnoloogia arendamist, mis piirab saasteainete heidet, suurendab ressursisäästlikkust, vähendab tekkivate jäätmete hulka ja suurendab jäätmete taaskasutamist.

Tarbimise vallas aitab ressursitõhususele ja keskkonnasõbralikkusele kaasa [teadlikkuse suurendamine](#). Keskkonnateadlikkuse programmi raames toetatakse muu hulgas täiskasvanute ja perede keskkonnasäästlike tarbimisharjumuste kujundamist või ökoloogilise tasakaalu tundmaõppimist. Toimuvad teavituskampaaniad, festivalid, messid ning loodusõhtud. Oluline roll on [keskkonnahariduse](#) edendamisel koolides. [Põhikooli ja gümnaasiumi õppekavades on ühe läbiva teemana keskkond ja jätkusuutlik areng](#), millega on vaja arvestada nii õppekeskkonna korralduses kui ka aineõppes. Toetatakse üldharidussüsteemi õpilastes keskkonnasäästlike tarbimisharjumuste kujundamist ja ökoloogilise tasakaalu tundmaõppimiseks õppekäike, koolide keskkonnaprojekte ning õppevahendite soetamist. 2016. aasta lõpuks valmib analüüs keskkonna ja jätkusuutliku arengu läbiva teema rakendamise kohta formaalhariduses. Uuringu eesmärk on anda tõenduspõhine alus Haridus- ja Teadusministeeriumi ja Keskkonnaministeeriumi ühise tegevuskava koostamiseks keskkonnahariduse / säästva arengu hariduse edendamiseks. Samuti annab uuring ülevaate riiklike õppekavade ühe konkreetse läbiva teema rakendamisest.

Eesti [säästva arengu alase hariduse poliitikat](#) on heade näidete hulgas esile tõstetud ÜRO säästvat arengut toetava hariduse (ESD) dekaadi kolmanda faasi rakendamise raportis „Learning from each other: achievements, challenges and ways forward”, mida tutvustati 2016. a juunis Batumis UNECE kõrgetasemelisel kohtumisel.

Säästva tarbimise ja tootmise alal on hakatud järjest enam tegelema ka [toidukadude](#) temaatikaga. Riik on tellinud uuringuid hindamaks toidukadude ulatust erinevates sektorites – kodumajapidamistes, jae- ja hulgikaubanduses, toiduainetööstuses ning põllumajandussektoris. Koos käib erinevaid ministeeriume ja asutusi hõlmav toidukadude ümarlaud, kus otsitakse lahendusi toidukadude vältimiseks.

Igal aastal antakse Keskkonnaministeeriumi eestvedamisel välja [keskkonnasõbraliku ettevõtte auhind](#) ettevõttele, kes on rakendanud meetmeid, millel on positiivne mõju keskkonnale.

[Vabaihendustest](#) ühendab [Vastutustundliku Ettevõtluse Foorum](#) ettevõtteid, mis peavad oluliseks jätkusuutliku ettevõtluse viljelemist ning rakendavad selle põhimõtteid järjekindlalt oma töös. Tegemist on tugeva liikmevõrgustikuga organisatsiooniga, mis annab välja vastutustundliku ettevõtluse indeksi, mis on oluline hindamisvahend vastutustundliku ettevõtluse valdkonnas.

[Teeme Ära](#) on 2008. aasta prügikoristusaktioonist välja kasvanud üle-eestiline talgupäeva formaat, mille eesmärk on panustada Eesti elukeskkonna parandamisse ja kodanikuühiskonna arengusse. Praeguseks on Teeme Ära algatus jõudnud rohkem kui sajasse riiki. Maailma eri paigus on Eesti koristuspäeva eeskujul korraldatud oma koristuspäevi. 8. septembriks 2018. aastal kavandatakse ülemaailmset talgupäeva [World Cleanup Day](#), milles osaleks inimesed 150 riigist.

6.13 Eesmärk 13. Võtta kiiresti meetmeid kliimamuutuste ja nende mõjude vähendamiseks

Eesti eesmärgid ja üldine olukord

2015. aasta [Pariisi kliimakokkulepe](#) on oluline samm kliimamuutuste ohjamisel. Euroopa Liit on seadnud eesmärgiks 2030. aastaks vähendada kasvuhoonegaaside heidet vähemalt 40%. Eesti valitsuse kliima- ja energiapoliitika juhindub [Euroopa Liidu kliima- ja energiapoliitika raamistikust](#), mille põhieesmärgid on suurendada taastuvenergia osakaalu 2030. aastaks 27%-ni energia lõpptarbimisest, suurendada energiatõhusust 2030. aastaks 27% võrra ning vähendada kasvuhoonegaaside heidet.

2020. aastaks on Euroopa Liidu eesmärk vähendada heitkoguseid 20% võrra 1990. aasta heitkoguste tasemega võrreldes. See on kavas saavutada kahe mehhanismi kombineerimise abil, milleks on [EL kasvuhoonegaaside lubatud heitkoguse ühikutega kauplemise süsteem \(EL HKS\)](#) ja [riiklikud kohustused kauplemissüsteemi](#) välistele sektoritele. Riiklikud kohustused on seatud ELi HKS-i välistele sektoritele (hooned, transport, põllumajandus, jäätmed jm), v.a LULUCF⁸ sektor, kus Eesti heitkogused ei tohi aastaks 2020 suureneeda enam kui 11% võrreldes 2005. aasta tasemega. Seni ei ole seda piiraset ületatud.

Kuigi elaniku kohta arvestatuna on Eesti kasvuhoonegaaside heitkoguste poolest Euroopas teisel kohal, siis riigi osakaal kasvuhoonegaaside tekkes on maailma mastaabis väike. Euroopa Liidu liikmesriikide kasvuhoonegaaside heitkogusest moodustab Eesti osa umbes 0,4%. Sellegipoolest on valitsuse eesmärk kasvuhoonegaaside heitkoguseid vähendada ja liikuda vähese süsinikdioksiidiheitega majanduse suunas.

Näitaja	Hetkeseis	Sihttase
Taastuvenergia osakaal energia lõpptarbimises / sh transpordikütustes (RES, VVTP, SA näitajad)	26,5/0,21 (2014)	27/7 (2020)

⁸ Maakasutus, maakasutuse muutmine ja metsandus

Näitaja	Hetkeseis	Sihttase
Kasvuhoonegaaside summaarne heitkogus	5,62	6,47
kauplemissüsteemivälistes sektorites, mln tonni CO ₂ ekvivalenti	(2015)	(2020)
(RES, VVTP, Eesti 2020, SA näitajad)		

Meetmed ja tegevused

Kliimamuutustega kohanemise ja kliimamuutuste leevendamise valdkondade paremaks suunamiseks alustati 2014. aastal kliimapoliitika põhialuste ja kliimamuutustega kohanemise arengukava väljatöötamist. [Kliimapoliitika põhialuste](#) dokument kiidetakse heaks Riigikogus ning see annab suunised energeetika, transpordi, tööstuse, põllumajanduse, metsanduse ja jäätmemajanduse valdkondades liikumaks Eesti pikaajalise kliimapoliitika eesmärgi suunas vähendada kasvuhoonegaaside heidet ligi 80% aastaks 2050 võrreldes 1990. aasta tasemega. [Kliimamuutustega kohanemise arengukava](#) eesmärk on tagada Eesti riigi valmisolek ja võimekus kliimamuutustega toimetulekuks. Üleujutustega seotud riskide väljaselgitamiseks ning maandamiseks meetmete kindlaksmääramiseks on Eesti vesikondadele koostatud [üleujutusriskide maandamiskavad](#) koos meetmekavadega, mille rakendamine toimub kas riiklikul, riskipiirkonna omavalitsuse või ka ettevõtete, organisatsioonide ja elanike tasemel.

Eesti on ratifitseerinud [Kyoto](#) protokollid ning osaleb Kyoto kasvuhoonegaaside heitkogustega kauplemise süsteemis. Riigi lubatud heitkoguse ühikutega kauplemisest saadud vahendid on [roheline investeerimisskeem](#) kaudu suunatud keskkonnasäästlikesse projektidesse või programmidesse, mis panustavad kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamisse. Näiteks on toetatud kaugküttesüsteemide renoveerimist taastuenergiapõhiseks, tuuleenergia arendamist ning 7 linna tänavavalgustussüsteemide energiatõhusamaks rekonstrueerimist.

Eesti on otsustanud osa kasvuhoonegaaside lubatud heitkoguse ühikute enampakkumisel saadud tulust suunata [rahvusvahelisse kliimakoostöösse](#). Riigi eelarvestrateegia kohaselt panustatakse selleks igal aastal 1 miljon eurot.

[Valitsusasutuste ja erettevõtete koostöös](#) on korraldatud üleeuroopalise säästva tehnoloogia ideekonkursi [ClimateLaunchpad](#) Eesti eelvoor, mille eesmärk on toetada alustavaid ettevõtteid, kes tegelevad rohetehnoloogiate, teenuste või toodetega, mis aitavad kasvuhoonegaaside heidet kokku hoida. 2015. aastal võitis Euroopa ClimateLaunchpadi finaalis kolmanda koha Eesti *start-up* ReLaDe, mis on loonud taaskasutatava pesupesemise süsteemi. Viieteistkümne parima hulka pääses veel Eesti *start-up* Reverse Resources, mis võimaldab suurendada taaskasutatavate rõivaste hulka, pakkudes disaineritele platvormi, mille kaudu osta Aasia rõivatööstuses ülejäänud riidet. 2016. aastal toimub ClimateLaunchpadi üleeuroopaline finaali Tallinnas.

2015. aasta mais korraldati [Garage48 GreenTech Tallinn](#), mille eesmärk oli leida kliimamuutuste leevendamisele ning kliimamuutuste mõjudega kohanemisele kaasaaitavaid IT-lahendusi. Lisaks toetati ürituse käigus väljaarendatud parimaid IT-lahendusi kuni 50 000 euroga.

[Arengukoostöö](#) vallas panustas Eesti aastatel 2011–2015 partnerriikide keskkonnasäästlikku arengusse 5,8 miljonit eurot. Suurem osa sellest (u 80%) moodustasid vahendid arenguriikide toetamiseks kliimamuutuste leevendamisel ja nendega kohanemisel. Aastatel 2016–2020 jätkub keskkonnasäästliku arengu toetamine partnerriikides kahepoolsetesse projektidesse ning

mitmepoolsetesse organisatsioonidesse ja valdkondlikesse fondidesse panustamisega. Eelkõige pööratakse tähelepanu kliimamuutuste leevendamisele ja nendega kohanemisele, näiteks taastuenergiaallikaid, energiatõhusust või transpordi ja tööstuse efektiivsust käsitlevaid projekte toetades, samuti kliimategevusega seotud haldusvõimekuse tugevdamist või kliimamuutustega kohanemise lahendusi toetades.

Eesti on toetanud projekti „[Strengthening Climate Change Adaptation in Rural Communities, for Agriculture and Environmental Management in Afghanistan](#)“, mis on osa ÜRO keskkonnaprogrammi (UNEP) suuremast projektist Environmental Cooperation for Peacebuilding-Phase III. Projekti peamiseks väljundiks oli kohapealsete ametkondade suutlikkuse suurendamine ning riiklike tegevuskavade loomine kliimamuutustest tulenevate riskidega toimetulekuks. Projekti fookuseks oli säästev vee-, maa- ja keskkonnakasutus erinevatel katsealadel. Lisaks panustas projekt akadeemilise ja teadusliku platvormi loomisele, et luua keskkonnaandmete keskus. Panustati ka ametnike koolitamisega ja üldise suutlikkuse suurendamisega.

Eesti osaleb Rahvusvahelise Telekommunikatsiooni Liidu koostööprojektis „[Kliimamuutustega kohanemise komponendi rakendamine satelliitside võimekuse ja hädaolukordade side arendamise projektis väikesaarte arengumaades Vaikse ookeani piirkonnas](#)“. Projekti eesmärk on arendada madalate kuludega, usaldusväärne ja mitmekesine satelliitside-võimekus Vaikse ookeani piirkonnas. Samu ressursse hakatakse kasutama sideteenusteks hädaolukordades, et tagada ühiskonna turvalisus. Eesti rahalist panust kasutatakse päikesepaneelide hankimiseks, et tagada energiavarustus piirkondades, kus energiavarustus on juhuslik, ja saarte kliimamuutustega kohanemise rakendusstrateegia koostamiseks.

6.14 Eesmärk 14. Kaitsta ja kasutada säästvalt ookeane, meresid ja mere elusressursse, et saavutada säästev areng

Merekeskkonna kasutamisel ja kaitasel lähtub Eesti eelkõige sellealastest [rahvusvahelistest lepingutest ja konventsioonidest](#), näiteks ÜRO mereõiguse konventsioon (UNCLOS), Rahvusvahelise Mereorganisatsiooni (IMO) konventsioonid merekeskkonna kaitse kohta, Läänemere piirkonna merekeskkonna kaitse konventsioon (HELCOM) jt.

Eesti geograafilise asukoha tõttu keskendub valitsus merekeskkonna kaitse küsimustes eelkõige [Läänemere](#) kaitsele. Ülemaailmses mõttes on Läänemeri väike, kuid maailma ühe suurima riimveekoguna on ta ökoloogiliselt ainulaadne ja väga tundlik inimtegevusest põhjustatud keskkonnamõjude suhtes. Valitsus on tegevusprogrammis eesmärgiks võtnud panustada Läänemere puhtamaks muutmisega veekogude kvaliteedi parandamise kaudu. Merekaitse tegevusi planeerib Eesti Läänemere tegevuskava ja Euroopa Liidu merestrategie raamdirektiivi raames.

Kalanduspoliitikas lähtub Eesti [Euroopa Liidu ühtsest kalanduspoliitikast](#), mille eesmärk on edendada säästvat kalandust ja vesiviljelust rikkumata merekeskkonnas, mis suudab toetada majanduslikult elujõulist tööstust, tagades rannaäärsete kogukondade tööhõive ja võimalused. Euroopa Liidu Merendus- ja Kalandusfondi 2014–2020 rakenduskava seab prioriteetseteks eesmärkideks arendada kalanduseks, vesiviljeluseks ja kala töötlemiseks soodsat, jätkusuutlikku ja kasumlikku keskkonda; parandada ranna- ja sisevete kalanduse majanduslikku elujõulisust;

tagada ressursside optimaalne kasutamine; suurendada järelevalve efektiivsust; edendada koostööd teadus- ja arendusasutuste, haridusasutuste ja kalandussektori vahel.

Näitaja	Hetkeseis	Sihttase
Reostusõnnetusele reageerimise suutlikkus merel 24 tunni jooksul, km ² (RES)	2,4 (2014)	2,4 (2020)
Heas keskkonnaseisundis oleva mere osakaal (Keskkonnaministeeriumi valitsemisala arengukava 2017–2020)	54% (2015)	60% (2020)
Reovee kogumise ja puhastamise poolest nõuetele vastavate üle 2000 ie koormusega reoveekogumisalade osakaal (Ühtekuuluvuspoliitika Fondide rakenduskava 2014–2020)	86% (2015)	100% (2020)

Meetmed ja tegevused

Euroopa Liidu merestrateegia direktiivi kohaselt [koostatav merestrateegia meetmekava](#) sisaldab meetmeid merealade bioloogilise mitmekesisuse säilitamiseks, võõrliikide leviku ohjamiseks, eutrofeerumise vähendamiseks ja merereostustõrje võimekuse tõhustamiseks ning kalapüügi piirangute väljatöötamist. Lisaks on välja töötatud merealade [seireprogrammid merekeskkonnale avalduva inimtegevuse mõjula ja mereala seisundi seireks](#).

Riiklik arengukava „[Eesti merenduspoliitika 2012-2020](#)“ esitab merenduse sektoreid omavahelises koostöös käsitlevad suunised merenduse edendamiseks, et realiseerida maksimaalselt Eesti potentsiaal mereressursi kasutamisel ning säilitamisel. Muuhulgas viitab merenduspoliitika ka mereala planeerimise teemaikale, läbi mille on võimalik kõige tõhusamalt tasakaalustada erinevaid mere kasutuse valdkondi, tagades samas merekeskkonna kaitse.

Kogu Euroopa Liidu mereala sidustatud planeerimine aastaks 2021 on pandud kõigile liikmesriikidele kohustuseks EL mereala planeerimise raamdirektiiviga. Eesti on viimastel aastatel mereala planeerimist ette valmistanud läbi mitmete projektide ja läbi Hiiumaa ning Pärnumaa territoriaalmere planeeringute. Terve [Eesti mereala planeerimine](#) on kavas algatada 2016. aasta sügisel. Seda tehakse koostöös teiste Läänemere regiooni riikidega, pöörates erilist tähelepanu ökosüsteemide tervise säilitamisele.

Mereala paremaks kontrollimiseks ja [reostustõrjevõimekuse](#) suurendamiseks on kavas soetada uued multifunktsionaalsed veesõidukid, mis on suutelised tegema nii piirivalve, merepääste kui ka reostustõrje tööd ning on valmis täitma ka riigikaitse ülesandeid.

Mitmeid meetmeid viiakse ellu Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi (EMKF) toel. Fondi vahendite kasutamiseks koostatud [Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi 2014–2020 rakenduskava](#) raames toetatakse jätkusuutliku kalapüügi arendamist, vesiviljeluse arendamist, kalandusandmete kogumist ja järelevalvet, rannapiirkondade arendamist, kalandustoodete töötlemise ja turustamise edendamist ning merenduspoliitikat. Lisaks toetatakse Euroopa Ühtekuuluvusfondist voluuekogude seisundi parandamist, näiteks kalade rändetingimuste parandamiseks lõhejõgedele rajatud paisude kaladele läbitavaks muutmist (n-ö kalatreppide rajamine).

Jõgede, järvede ja rannikuvee ning mere seisundi parandamiseks ning üleujutuste vältimiseks on koostatud [vesikondade veemajanduskavad](#), [veemajanduskavade meetmeprogrammid](#) ning [üleujutusrisiki maandamiskava](#).

Kalavarude jätkusuutlikkuse tagamiseks ja üleüügi vältimiseks lepivad Euroopa Liidu riigid igal aastal kokku vastava aasta [kalapüügikvoodid Läänemerel](#) riikide ja kalaliikide kaupa. Eestis on alustatud [kalapüügiandmete elektroonset kogumist](#), mis võimaldab kalakvooti operatiivselt jälgida. Ohustatud kalaliikide varude taastamisele aitab kaasa [riiklik kalakasvandus](#), mis tegeleb kaitsealuste või ohustatud külmaveeliste noorkalade kasvatamisega ja veekogudesse asustamisega.

[Vabaihendustest](#) panustab Läänemere hoidu [Eestimaa Looduse Fondi](#) korraldatud operatsioon „Päästerõngas“, mis koondab vabatahtlikke rannikureostuse koristamisel ja lindude abistamisel. Organisatsioon koordineeris ka Eestis programmi „Meri Puhtaks“, mis on osa ülemaailmsest AWARE (Aquatic World Awareness, Responsibility and Education) heategevusprojektist.

6.15 Eesmärk 15. Kaitsta ja taastada maismaa ökosüsteeme ning propageerida nende säästvat kasutamist; majandada metsi säästvalt, võidelda kõrbestumisega ning peatada ja pöörata ümber pinnase halvenemine ja bioloogilise mitmekesisuse hävimine

[Eesti eesmärgid ja üldine olukord](#)

Eesti loodus on väga mitmekesine – siin on nii okas- kui ka laialehised metsad, pankrannik ja luited, liiva- ja kivirannad. Säilinud on mujal Euroopas peaaegu kadunud rabad ja põlismetsad, loopealsed ja puisniidud. Umbes pool Eesti maismaast on kaetud metsaga. Erinevad sood moodustavad Eesti pindalast ligi kümnendiku. Mitmesuguste elupaikade rohkus loob eeldused suureks liigirikkuseks. Looduse mitmekesisuse säilitamiseks ja ohustatud liikide ning elupaikade soodsa seisundi tagamiseks on oluline osa Eesti territooriumist – 18,5% maismaast ja 27,4% merealadest – võetud [kaitse alla](#). Metsadest on kaitse all 25% metsade pindalast, sh range kaitse all 10%.

Liikide ja elupaigatüüpide kaitseks on Euroopa loodusdirektiivi ja linnudirektiivi alusel loodud Euroopa [Natura 2000 kaitsealade võrgustik](#). Eestis leidub 60 Euroopa Liidu loodusdirektiivis loetletud elupaigatüüpi, 51 II lisasse kuuluvat looma- ja taimeliiki ning 136 EL linnudirektiivis loetletud linnuliiki, mille kaitseks on moodustatud loodus- ja linnualad, mis kokku moodustavad Eesti Natura 2000 võrgustiku. Soodsas seisundis on 52% elupaigatüüpidest ja 54% liikidest, ebapiisavas seisundis vastavalt 45% ja 27%, halvas 3% ja 8% ning 11% liigi seisund on teadmata.

Yale'i ja Colombia ülikoolide teadlaste ja Maailma Majandusfoorumi koostatava [Environmental Performance Index 2016](#) tulemuste kohaselt on Eesti maailmas 10 puhtaima riigi hulgas, olles edetabelis 8. kohal. Indeks reastab 180 riiki selle järgi, kuidas nad kaitsevad nii oma ökosüsteeme kui ka inimeste tervist.

Valitsus on tegevusprogrammis võtnud eesmärgiks soodustada [metsade](#) aktiivset ja säästlikku majandamist ning tagada riigimetsa jätkusuutlik ja heaperemehelik majandamine. 2012. aastal valitsuses kinnitatud [looduskaitse arengukava](#) strateegilised eesmärgid on järgmised: inimesed tunnevad, väärtustavad ning hoiavad loodust ja oskavad oma teadmisi igapäevaelus rakendada; liikide ja elupaikade soodne seisund ja maastike mitmekesisus on tagatud ning elupaigad toimivad ühtse ökoloogilise võrgustikuna; loodusvarade pikaajaline püsimine on tagatud ning nende kasutamisel arvestatakse ökosüsteemse lähenemise põhimõtteid.

Näitaja	Hetkeseis	Sihttase
Rangelt kaitstavate tüpoloogiliselt esinduslike metsade osakaal metsamaa pindalas (Looduskaitse arengukava aastani 2020, metsanduse arengukava)	10,1% (2015)	10% (2020)
Kaitstavate loodusobjektide osakaal maismaapindalas (SA näitajad, looduskaitse arengukava 2020)	18,5% (2015)	≥ 18,5% (2020)
Hooldatavate poollooduslike koosluste pindala (SA näitajad, looduskaitse arengukava 2020)	25 000 ha (2015)	45 000 ha (2020)
Taastatud loodusliku veerežiimiga sookoosluste pindala (Looduskaitse arengukava 2020)	1700 ha (2015)	10 000 ha (2020)

Meetmed ja tegevused

Tänapäevane looduskaitse keskendub lisaks traditsioonilisele liigikaitsele eelkõige elupaikade terviklikkuse säilitamisele ja inimeste loodusteadlikkuse edendamisele. 2015. aasta seisuga oli Eestis kokku 3894 [kaitstavat loodusobjekti](#), nendest kaitsealasid 931; hoiualasid 343; püsielupaiku 1386; kohaliku omavalitsuse tasandil kaitstavaid loodusobjekte 20; kaitstavaid looduse üksikobjekte 1214.

Eestis on kaitse alla võetud 570 taime-, seene- ja loomaliiki. Kaitsealuse liigi seisundi parandamiseks, liigi säilimiseks vajalike tegevuste kavandamiseks ja eelisjärjestamiseks kinnitatakse [liigikaitse tegevuskavad](#). Koostatud on 58 liigi tegevuskavad. Aastatel 2012–2016 kinnitati näiteks väikeluige, viiherhülge, suur-konnakotka, saaremaa robirohu, mudakonna, metsise, merikotka, lendorava, kaunile kuldkinga, kassikaku, kanakulli, kaljukotka, kalakotka, ebapärlikarbi tegevuskavad. Elupaikade soodsa seisundi tagamiseks taastatakse ja hooldatakse poollooduslike koosluseid, tagatakse metsaelupaikade kaitse ning taastatakse jõgede looduslikkust (avatakse rändeteid, taastatakse kudealasid) ja kaitstavatel aladel ohustatud soelupaiku. [Soode tegevuskava](#) on koostatud Eesti kaitstavate soode elurikkuse ja ökosüsteemi teenuste (looduse hüvede) säilitamiseks ja taastamiseks ning selleks meetmete planeerimiseks aastateks 2016–2023. [Poollooduslike koosluste \(PLK\) tegevuskava](#) on koostatud poollooduslike koosluste elurikkuse säilitamiseks ja selleks kaitsemeetmete planeerimiseks aastateks 2014–2020.

Looduskaitse poliitika elluviimise ja tutvustamisega tegeleb [Keskkonnaamet](#). Keskkonnainfot kogub ja säilitab [Keskkonnaagentuur](#). Looduskaitselisi ja loodusariduslikke projekte rahastab [Keskkonnainvesteeringute Keskus](#). Järelevalvet looduskeskkonna ja loodusvarade kasutamise üle teostab [Keskkonnainspektsioon](#). Looduskaitse eesmärgi järgi on Eestis keelatud võõrliikide loodusesse laskmine. Lisaks on keskkonnaministri määrusega kehtestatud nimekirja liikidest (43), mida ei või Eestisse tuua ka kodus pidamiseks või aias kasvatamiseks. Invasiivsete võõrliikide

leviku tõkestamiseks suurendatakse inimeste teadlikkust erinevatest võõrliikidest ning tõrjutakse neid vastavalt ohjamiskavadele (nt karuputk).

[Eesti metsanduse arengukava aastani 2020](#) koondab meetmeid metsade elu- ja looduskeskkonna mitmekesisuse säilimiseks ning metsade mitmekülgsaks ja tõhusaks kasutamiseks, sealhulgas on eesmärgiks metsade õigeaegse uuendamise suurendada metsade juurdekasvu ja süsiniku sidumise võimet.

[Eesti metsade pindala](#) on suurenenud 2,21 mln hektarilt (2010) 2,27 mln hektarini (2014). Eesti metsi majandatakse Forest Europe protsessi raames kokkulepitud jätkusuutliku metsamajanduse põhimõtete järgi. Peamise funktsiooni järgi moodustavad majandatavad metsad 75%, kaitsemetsad 15% ja rangelt kaitstavad metsad 10% metsade kogupindalast. Järjest enam metsaomanikke majandab oma metsi [metsaühistute](#) kaudu. Pindala järgi on metsaühistutega liitunud 30% metsaomanikest. Metsade majandamise üldiseks eelduseks on Eestis aktuaalsete metsainventeerimisandmete olemasolu [metsaregistris](#). Parandatud on metsade majandamise ja puidukaubandusega seotud informatsiooni digitaalse haldamise võimalusi.

Umbes 40% Eesti metsadest kuulub riigile. Neid metsi hoiab, kasvatab ja majandab [Riigimetsa Majandamise Keskus](#) (RMK). RMK ülesannete hulka kuulub riigimetsa kaitsmine ja valvamine, uue metsa istutamine ja kasvatamine, metsatööde korraldamine ning puidu müük. RMK rajatud kaitse- ja puhkealad annavad võimalusi looduses matkata ja puhata. Lisaks kasvatab RMK puuistikuid ning hoolitseb selle eest, et Eestil oleks olemas piisav metsaseemnete varu.

[Vabaiühendustest](#) on Eesti looduse ja mitmekesisuse hoidmisele pühendunud Eesti Keskkonnaühenduste Koda, Eesti Metsaselts, Eesti Erametsaliit, Ornitoloogiaühing ja teised. Eestimaa Looduse Fond korraldab teavitus- ja koolitustegevust mere, metsa, märgalade ja säästva arengu alaselts laiemalt. Eestimaa looduse ja vaatamisväärsuste tutvustamiseks korraldatakse alates 1980-ndatest igal aastal [Roheliste rattaretk](#) erinevatesse Eestimaa piirkondadesse. See on laia osavõtuga mitmepäevane jalgrattamatk, mille käigus jagatakse osalejatele teadmisi keskkonnast, geoloogiast, geograafiast, kultuuripärandist jms. Looduskaitse Seltsi [Looduse Omnibussi](#) korraldatud retked ja väljasõidud loodusesse aitavad muuta looduses käimist ja looduse tundmaõppimist elulaadi loomulikuks osaks. [Eesti Metsaselts](#) korraldab metsanädalaid, konverentse, näitusi ja kutsevõistlusi metsanduse ja metsaelu alase teadlikkuse suurendamiseks. Sissetungivate võõrliikide kontrollimisega tegelevad jahimehed, kellest 85% on koondunud [Eesti Jahimeeste Seltsi](#).

6.16 Eesmärk 16. Toetada rahumeelseid ja kaasavaid ühiskondi, et saavutada säästev areng; tagada õiguskaitse kõikidele ning luua kõikidel tasanditel tõhusad, vastutustundlikud ja kaasavad institutsioonid

[Eesti eesmärgid ja üldine olukord](#)

[Vägivalla](#) vähendamise vallas on valitsuse eesmärk pöörata erilist tähelepanu alaealistega seotud ja nende vastu suunatud vägivalla vähendamisele, organiseeritud ja raske peitkuritegevuse, sealhulgas korruptsioon, narko-, suure kahjuga majanduskuritegevuse ja inimkaubanduse,

vastaseks võitluseks, ning perversivõimul, eelkõige korduva võimul avastamiseks ja tõkestamiseks. Võimul ennetamise strateegia 2015–2020 seab eesmärgiks ennetada ning vähendada Eestis võimulda, sh hõlmab strateegia lastevahelist võimulda, laste väärkohtlemist, perversivõimulda (lähisuhtevõimulda), seksuaalvõimulda ning inimkaubandust. Eesti siseturvalisuse arengukava 2015–2020 hõlmab kuritegevusevastast võitlust (sh organiseeritud kuritegevuse vastane võitlus), konfiskeerimise tõhustamist ning terrorismivastast võitlust. 2016. aastal plaanib Eesti ratifitseerida laste seksuaalse ärakasutamise ja seksuaalse kuritarvitamise vastase [Lanzarote konventsiooni](#).

Seoses korruptsioonivastase võitlusega on [Eesti liitunud erinevate rahvusvaheliste korruptsioonivastaste konventsioonidega](#): rahvusvahelistes äritehingutes välisriigi ametiisikutele altkäemaksu andmise vastu võitlemise konventsiooniga, ÜRO korruptsioonivastase konventsiooniga ning Euroopa Nõukogu konventsiooniga korruptsiooni kriminaalõigusliku reguleerimise kohta. [Eesti korruptsioonivastase strateegia 2013–2020](#) eesmärk on edendada teadlikkust korruptsioonist, suurendada otsuste ja tegevuste läbipaistvust ning arendada uurimisasutuste uurimisvõimekust ja hoida ära julgeolekut ohustavat korruptsiooni. Eesmärk on ka tõhustada kuritegeliku vara ja muu kriminaaltulu konfiskeerimist, eelkõige organiseeritud ja rasketes majanduskuritegudes ning korruptsioonis süüdimõistetute suhtes. Rahvusvahelise korruptsioonivastase organisatsiooni Transparency International korruptsioonitajumise indeksi edetabelis asus Eesti 2015. aastal 168 riigi seas 70 punktiga 23.–26. kohal koos Prantsusmaa, Tšiili ja Araabia Ühendemiraatidega. Selle näitajaga edastab Eesti teisi Ida-Euroopa riike.

Eesti valitsus peab oluliseks tagada [õiguskindlus](#) ning tugevdada ja laiendada abivajavate inimeste õiguskaitset ja hõlbustada ligipääsu kvalifitseeritud riigi õigusabile. Praegu pakub riik õigusabi vähekindlustatud isikutele teatud valdkondades. Valitsus on seadnud eesmärgiks vähendada määratlemata kodakondsusega isikute arvu.

Avaliku võimu teostamise arendamisel on Eesti järginud avatuse ja läbipaistvuse põhimõtteid, luues vastava õigusliku raamistiku ja kasutades avalikus halduses laialdaselt nüüdisaegseid tehnoloogilisi lahendusi. [Avaliku võimu ja vabaühenduste koostöö](#) põhimõtted on Eestis kokku lepitud 2002. aastal Riigikogu poolt heaks kiidetud Eesti kodanikuühiskonna arengu kontseptsioonis, mille eesmärgiks on seatud ühiskond, kus riigielu korraldamine toimub avaliku võimu ja kodanikkonna avatud ja vastastikku lugupidavas koostöös. [Kaasamise hea tava](#) kohustab ministeeriume kaasama valitsusvälised osalised poliitika kujundamisse võimalikult varases etapis ning andma huvirühmadele ja avalikkusele piisavalt aega arvamust avaldada. Kaasamise hea tava paremaks rakendamiseks praktikas saavad panustada nii riigisektor kui ka kodanikuühiskond ise.

Eesti on [avatud valitsemise partnerluse](#) (AVP) rahvusvahelise initsiatiivi liige 2012. aastast. Valitsus on kutsunud selles osalema valitsusväliste partnerite kõrval ka parlamendi ja kohalikud omavalitsused, et koostöös tugevdada valitsemise avatust. Eesti AVP tegevuskava 2014–2016 prioriteetideks on poliitikakujundamise protsessi avatuse suurendamine, riigieelarve ja finantsvahendite kasutamise läbipaistvus ja avaandmete laialdasem kasutamine. Lisaks arendustegevusele avalikus sektoris toetatakse ka valitsusväliste partnerite suutlikkuse suurendamist avaliku poliitika kujundamisel kaasa rääkida.

Selleks, et pakkuda kvaliteetsemaid teenuseid ja hoida valitsussektori suurust kontrolli all, on valitsus otsustanud ellu viia [riigireformi](#), mille olulisteks osadeks on nii kohalike omavalitsuste kui ka keskvalitsuse töökorralduse tõhusamaks, eesmärgipärasemaks ja läbipaistvamaks muutmine.

Kohalike omavalitsuste tugevdamiseks ja selleks, et kohalik elu oleks Eesti inimeste jaoks veelgi paremini korraldatud, on valitsus võtnud eesmärgiks viia 2017. aasta lõpuks ellu [haldusreform](#).

Näitaja	Hetkeseis	Sihttase
Vägivalla tõttu surma saanud inimeste arv (VVTP, SA näitajad)	41 (2014)	<30 (2019)
Viimase 12 kuu jooksul kuriteo ohvriks langenud elanike osakaal (RES, SA näitajad)	12% (2014)	<8% (2020)
Transparency International korrupsiooni tajumise indeksi väärtus (VVTP)	70 palli (2015)	>69 palli (2019)
Valitsemissektori kulutuste osakaal SKPs (VVTP)	39,5% (2015)	<38,7% (2019)
Rahulolu avalike teenuste kvaliteediga 16–74-aastaste elanike hulgas on vähemalt 85% (VVTP)	71% (2014)	85% (2020)

Meetmed ja tegevused

[Vägivalla ennetamiseks ja vähendamiseks](#) viib valitsus ellu meetmeid vägivalla ennetamise strateegia 2015–2020 raames. Tegevused on seotud üldsusele mõeldud teavitustöö ja inimeste harimisega. Strateegia raames keskendutakse ohvriks langemise või süüteo toimepanemise riskiga inimestele. Lisaks tegeldakse strateegia kaudu vägivalla tagajärgedega, pakkudes ohvritele tugimeetmeid ja vägivalla toimepanijatele sekkumist. Strateegia esimesel rakendusaastal panustati eelkõige esmatasandi ennetusele ja viidi läbi mitmeid avalikkusele suunatud teavituskampaaniaid ja infoüritusi ning koolitati valdkonnas töötavaid spetsialiste.

2015. aastal ratifitseeris Eesti [Euroopa Nõukogu inimkaubanduse vastase konventsiooni](#). Ettevalmistamisel on seadusemuudatused, et tagada [Euroopa Nõukogu naistevastase ja perevägivalla ennetamise ja tõkestamise konventsiooni ratifitseerimine](#). EL ohvrite direktiivi 2012/29/EL ülevõtmisega seotud kriminaalmenetlusseadustiku muudatused jõustusid jaanuaris 2016 – selle sammuga laiendati kannatanute õigusi kriminaalmenetluses ja seeläbi tagatakse ohvrisõbralikum menetlus.

[Lastega seotud vägivalla](#) vastu rakendatakse meetmeid vägivalla ennetamise strateegia raames. Lisaks on [laste õiguste kaitsmiseks](#) eraldi tegevused ette nähtud laste ja perede arengukavas 2012–2020 ning täpsemalt on laste õigused ja kohustused kindlaks määratud lastekaitse seaduses. 2016. aastal jõustus Eestis uus lastekaitse seadus, mis tõi muudatusi nii lastekaitse korralduses kui ka lastekaitse põhimõtetes. Riik hakkab nõustama kohalikke omavalitsusi keerulisemate lastekaitse juhtumite lahendamisel, kus omavalitsusel endal teadmisi või kogemusi napib. Samuti hakkab riik sihipäraselt toetama lastekaitsetöötajate teadmiste ja oskuste suurendamist. Lastekaitse seadus sätestab, et lapse hooletusse jätmine, lapse vaimne, emotsionaalne, kehaline ja seksuaalne väärkohtlemine, sealhulgas lapse alavääristamine, hirmutamise ja kehaline karistamine, samuti lapse karistamine mis tahes muul viisil, mis ohustab tema vaimset, emotsionaalset või füüsilist tervist, on keelatud. Kõik laste sündid registreeritakse vastavalt Eesti seadustele vanema avalduse alusel esimese elukuu jooksul perekonnaseisuasutuses.

Raske ja organiseeritud kuritegevuse vastase, samuti terrorismivastase võitluse meetmed on kirjeldatud [Eesti siseturvalisuse arengukavas 2015–2020](#). Lähiaastatel arendatakse Eestis edasi kuritegude lahendamise võimekust (isikute tagaotsimine, jälitustegevus, raskete peitkuritegude avastamine, kriminalistika, kriminaalvaldkonnas rahvusvaheline koostöö ja varitegevus), määratakse kindlaks ning rakendatakse ühtsed teenusstandardid; arendatakse välja kriminaalennetuse võimekus; rakendatakse reisijate broneeringuinfo töötlemiseks vajalikku võimekust; tagatakse tõhusam kriminaalteabe vahetus ning kriminaalteavet puudutavate süsteemide koostalitlusvõime ja jälitusvõimekuse parendamine; suurendatakse kriminaaltulu konfiskeerimise ja majanduskuritegevusevastase võitluse võimekust; arendatakse edasi rahvusvahelist operatiivkoostööd (INTERPOL, EUROPOL, FRONTEX), tagatakse sujuv infovahetus ning ühisoperatsioonides osalemine jne.

Suurendamaks Politsei- ja Piirivalveameti vastutust ja vastavust kogukondade vajadustele [reformiti politseiorganisatsiooni](#). Kohalikku politseijaoskonda koondati peamised kogukondade teenindamiseks vajalikud tööliinid nagu patrull, ennetus- ja piirkonnatöö ning kogukondlike süütegude menetlemine.

[Õigusriigi põhimõte ning kõikide inimeste võrdne õiguskaitse](#) on tagatud Eesti Vabariigi põhiseadusega. Eesti Vabariigi põhiseaduse järgi on igaühel õigus riigi ja seaduse kaitsele. Seadus kaitseb igaühte riigivõimu omavoli eest. Õiguste ja vabaduste tagamine on seadusandliku, täidesaatva ja kohtuvõimu ning kohalike omavalitsuste kohustus. [Õigusabi kättesaadavuse parandamiseks](#) on valitsusel lähiajal plaanis veel kord üle vaadata riigi antava õigusabi alused, et ühiskonna nõrgemad liikmed saaksid vajaduse korral õigusabi. Jätkatakse tasuta elektroonilise õigusabi kättesaadavuse tagamist ning tasuta juriidilise abi kättesaadavuse suurendamist Eestis enamlevinud emakeeltes. [Vastavalt Eesti Vabariigi põhiseadusele ei tohi kedagi diskrimineerida](#) rahvuse, rassi, nahavärvuse, soo, keele, päritolu, usutunnistuse, poliitiliste või muude veendumuste, samuti varalise ja sotsiaalse seisundi või muude asjaolude tõttu. Rahvusliku, rassilise, usulise või poliitilise vihkamise, vägivalda ja diskrimineerimise õhutamine on seadusega keelatud ja karistatav. Samuti on seadusega keelatud ja karistatav õhutada vihkamist, vägivalda ja diskrimineerimist ühiskonnakihtide vahel.

[Määratlemata kodakondsusega isikute vähendamise](#) ning eesti keelest erineva emakeele ja rahvusega inimeste võrdsete võimaluste loomisega tegeleb Eesti lõimumisvaldkonna arengukava „Lõimuv Eesti 2020“. Näiteks on planeeritud eraldi meetmed võimaluste loomiseks vähelõimunud välispäritoluga Eestis püsielanike ühiskondliku aktiivsuse suurendamiseks ja lõimumise toetamiseks ning õiguslik-poliitilise lõimumise edendamiseks. Naturaliseerimise toetamiseks viiakse ellu ja toetatakse kodanikuhariduse suunitlusega projekte, mis tugevdavad ühtse riigi- ja kodanikuidentiteedi teket, ning teavitatakse Eesti kodakondsust mitteomavaid isikuid kodakondsuse omamise kohta kaasnevatest õigustest ja kohustustest.

[Avatud valitsemise ja võimu](#) teostamise läbipaistvuse üks nurgakive on 2001. aasta alguses jõustunud avaliku teabe seadus, mis tagab avaliku sektori teabele laialdase juurdepääsu ja kohustab riiki andmeid jagama. Kõik avaliku võimu asutused on kohustatud oma veebilehel tegema avalikkusele kättesaadavaks peaaegu kogu asutuse tööd puudutava teabe ning igaühel on õigus pöörduda asutuse poole teabenõudega. Avaliku teabena käsitatakse ka riigi ja kohalike omavalitsuste andmekogusid, millele samuti kehtib avalikkuse juurdepääsu nõue.

[Nii valitsuse kui ka riigikogu otsustusprotsess on avatud ja elektrooniline](#) algatamisest kuni Riigi Teatajas avaldamiseni, sh sisaldab Riigi Teataja [kõigi seaduste konsolideeritud versioone](#).

Valitsuse poolt koostatavate eelnõude andmebaas ja ametliku menetlemise keskkond – [elektrooniline eelnõude infosüsteem \(EIS\)](#) on kõigile avatud e-keskkond, kus toimub dokumentide asutustevaheline kooskõlastamine, edastamine ja valitsuse istungile esitamine ning ka avalik konsultatsioon. Huvitatutel on võimalik tellida teavitusi just neile huvi pakkuvate eelnõude süsteemi lisandumisel ning olla seega aegsasti kursis menetluse käigu ja menetletavate dokumentide sisuga. Tagasisidet ettevalmistamisel olevate eelnõude kohta on võimalik anda interneti vahendusel avaliku konsultatsiooni ja kooskõlastamise faasis. Valitsuse poolt kinnitatud [kaasamise hea tava](#) kohustab ministeeriume kaasama valitsusvälised osalised poliitika kujundamisse võimalikult varases etapis ning andma huvirühmadele ja avalikkusele piisavalt aega arvamust avaldada. [Mõjude hindamise süsteem](#) nõuab kõigi potentsiaalselt olulist huvi äratavate või mõju omavate õigusaktide ja arengukavade eelnõude puhul mõjude analüüsi tegemist ning nende tulemustest teavitamist otsustatava eelnõu avaliku arutelu juures.

Riigi andmekogud on liidestatud ühtsesse [riigi infosüsteemi X-tee](#), mis võimaldab andmekogudel ja registritel omavahel turvaliselt ning teatud volituste piires suhelda. X-tee vahendusel suhtleb üle 100 infosüsteemi ning see võimaldab pakkuda ettevõtjatele, ametnikele ja kodanikele terviklikke [e-teenuseid](#). Näiteks saab kodanik kontrollida oma andmeid rahvastikuregistris, registreerida ennast riigieksamile, tellida Euroopa ravikindluskaarti jne. Ettevõtjad saavad teha päringuid, edastada Haigekassale kindlustusandmeid, kontrollida ettevõtte konto seisu Maksu- ja Tolliametis jne. Ametnikel on võimalik teha päringuid erinevatesse registritesse.

Selleks, et kohalikud omavalitsused muutuksid tugevamaks ja kohalik elu oleks Eesti inimeste jaoks veelgi paremini korraldatud, viiakse 2017. aasta lõpuks ellu [haldusreform](#). [Teenuste kvaliteedi ja jätkusuutlikkuse tagamiseks](#) on suuremad reformid käimas koolivõrgu ja tervishoiu- ja sotsiaalteenuse valdkondades. Samuti aidatakse teenuste tõhustamisele ja nende kättesaadavuse, kasutajasõbralikkuse ja läbipaistvuse suurendamisele kaasa erinevate e-lahendustega. Keskkvalitsuse efektiivsuse ja paindlikkuse suurendamiseks lähtutakse põhimõttest, et valitsussektori töötajate arv väheneb kooskõlas tööealise elanikkonna kahanemisega. Selleks vähendatakse administratsioonisisest bürokraatiat, luuakse sarnaste ülesannetega asutustes üks väärtusahel ning terviklik valdkondlik juhtimine ning viiakse lõpuni riigiasutuste tugiteenuste tsentraliseerimine.

[Rahvusvaheliselt](#) seisab Eesti [õigusriikluse põhimõtte](#) eest ÜRO Majandus- ja Sotsiaalnõukogu liikmena (2015–2017). Eesti prioriteedid ÜRO Majandus- ja Sotsiaalnõukogus on inimõiguste kaitse, õigusriikluse ja heade valitsemistavade eest seismine, internetivabadus, põlisrahvaste õigused ning humanitaarküsimused. Samuti on Eesti arengukoostöö ja humanitaarabi arengukavas 2016–2020 demokraatia, õigusriigi, hea valitsemistava ja inimõiguste valdkonna toetamine arengukoostöö tegemisel eraldi tähelepanu all.

Enamik Eesti [tegevusest rahu ja julgeoleku tagamisel maailmas](#) toimub rahvusvaheliste rahutagamise ja konfliktijärgsete missioonide kaudu peamiselt ÜRO ja EL egiidi all. Aastatel 2011–2015 oli Eesti panus rahu ja julgeoleku valdkonda 6 miljonit eurot. Aastatel 2016–2020 jätkab Eesti ekspertide lähetamist rahvusvahelistele kriisi ennetavatele või selle lahendamisele kaasaaitavatele tsiviilmissioonidele, rahvusvahelist koostööd lõhkemata lahingumoonna ja mineeritud alade puhastamiseks, ÜRO rahuvalvemissioonide kaasrahastamist ja koostööd mitmepoolsete organisatsioonidega partnerriikide politsei- ja õigussüsteemi arendavate projektide elluviimisel. Eesti panustab ka [naiste õiguste kaitse](#) konfliktisituatsioonides kooskõlas Eesti tegevuskavaga

ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsiooni 1325 „Naised, rahu ja julgeolek“ rakendamiseks Eestis 2015–2019.

Demokraatia, õigusriigi, hea valitsemistava ja inimõiguste valdkond oli ajavahemikul 2011–2015 üks Eestilt enim toetust saanud valdkondi, millesse panustati kokku 9 miljonit eurot. Ühtlasi on see valdkond, mille puhul Eesti on tänu oma üleminekukogemusele arenguriikide jaoks huvipakkuv partner. Eesti on arengukoostööprojektide, ekspertide lähetamise ning koolituse kaudu toetanud partnerriikide valitsusasutuste ajakohastamist, pöörates eritähelepanu **IKT kättesaadavuse suurendamisele** ning rakendamisele nii partnerriikide valitsussektoris (e-valitsemine), kolmandas sektoris kui ka haridussüsteemis. Samuti on Eesti toetanud partnerriikide **kodanikuühiskonna tugevdamist** ning idapartnerlusriikide puhul **EL assotsiatsioonilepingutest tulenevate reformide elluviimist**.

Aastatel 2016–2020 jätkab Eesti samalaadset kahepoolset koostööd partnerriikidega, **eelkõige e-riigi lahenduste ja IKT vallas**. Inimõiguste tagamine on vaesuse vähendamise ja elukvaliteedi parandamise peamine eeldus ja vahend. Eesti on teinud edukat inimõiguste kaitse alast koostööd ÜRO allorganisatsioonidega, sealhulgas toetanud vabatahtlike annetustega ÜRO inimõiguste ülemvoliniku bürood, relvakonfliktides esineva seksuaalvägivalla vastase võitluse ÜRO peasekretäri eriesindajat, UNDPd ning koostöös UNICEFga aidanud kaasa laste õiguste ja vajaduste paremale tagamisele maailmas. Inimõiguste, demokraatia, hea valitsemistava ja õigusriigi arendamisega tegelevaid mitmepoolseid organisatsioone toetatakse ka aastatel 2016–2020.

Vabaiühendustest panustavad vägivalla ennetusse, korruptsioonivastasesse võitlusesse ja laste õiguste kaitsmisse ja vastava poliitika väljatöötamisse mitmed kodanikuühendused. Vägivalla ennetuses on valitsuse partneriteks sellised kodanikuühendused nagu Eesti Naiste Varjupaikade Liit, Eesti Naisteühenduste Ümarlaud, Naiste Varjupaikade Koostöökogu, Inimõiguste Keskus, Inimõiguste Instituut, Kuriteoennetuse Sihtasutus, MTÜ Eesti Avatud Ühiskonna Instituut, SA Kiusamisest Vabaks, MTÜ Ühendus Emade ja Laste Kaitseks, MTÜ Living for Tomorrow, MTÜ Meeste Kriisikeskus, Eesti Õpetajate Liit ning MTÜ Lastekaitse Liit. Neist viimane – Lastekaitse Liit – tegeleb aastast 1988 laste õiguste kaitsmise ja lapsesõbraliku ühiskonna kujundamisega laiemalt. Tänu Norra ja Euroopa Majanduspiirkonna finantsmehhanismi toetustele on viimastel aastatel paranenud MTÜde võimekus panustada vägivallaennetusse. Kodanikuühenduste kaasabil on valminud mitmed juhendmaterjalid, viidud läbi koolitusi ning panustatud esmatasandi ennetusse.

MTÜ Ühing Korruptsioonivaba Eesti eesmärk on juhtida ühiskonna tähelepanu avaliku ja erasektori korruptsiooniilmingutele. Selleks tegeletakse järjepidevalt Eesti korruptsioonivastase poliitika ning seaduste analüüsi, jälgimise ja mõjutamisega ettepanekute tegemise kaudu, et tagada struktuurse korruptsiooniennetuse paranemine riigis. Samuti peetakse oluliseks korruptsioonialase teadlikkuse suurendamist.

Eesti Inimõiguste Keskus on sõltumatu valitsusväline inimõigusorganisatsioon, mille fookuses on võrdne kohtlemine ja mitmekesisuse edendamine, varjupaigataotlejate ja pagulaste inimõigused. Keskus jälgib üldist inimõiguste olukorda Eestis ning avaldab 2007. aastast **aruannet inimõiguste olukorrast Eestis**. Keskus on ka **Eesti mitmekesisuse kokkuleppe**⁹ koordinaator.

6.17 Eesmärk 17. Tugevdada tegevuskava rakendamise meetodeid ja taaselustada säästva arengu alane ülemaailmne partnerlus

Eesti eesmärgid ja üldine olukord

Valitsuse tegevusprogramm aastateks 2015–2019 seab eesmärgiks olla aktiivne liberaalsete põhiväärtuste – vabaduste, demokraatia ja inimõiguste – kaitsmisel ja edendamisel nii Eestis, Euroopa Liidus kui ka väljaspool ELi piire, viies selleks ellu kahe- ja mitmepoolseid arengukoostöö projekte. Ebavõrduse vähendamiseks riikide vahel on valitsus seadnud eesmärgiks edendada teiste riikidega diplomaatilisi, majandus- ja kultuurisuhteid ning anda sealhulgas arenguabi ja teha arengukoostööd kõigi riikidega, kui see on Eesti huvides. Valitsuse tegevusprogrammi 2015–2019 eesmärk on hoida arengukoostööle ja humanitaarabile eraldatava eelarve osakaalu rahvamajanduse kogutulus (RKPs) vähemalt 2015. aasta tasemel (0,15%).

Eesti arengukoostöö ja humanitaarabi arengukava 2016–2020 seab eesmärgiks ametliku arenguabi osakaalu RKTs vastavalt riigieelarvelistele võimalustele suurendada võimaluse korral 0,33%ni aastaks 2030. Aastatel 2004–2015 on Eesti arenguabi osakaal RKTs märkimisväärselt suurenenud: kui 2004. aastal moodustas vastav osakaal RKTs 0,02%, siis 2015. aastaks oli vastav osakaal suurenenud 0,15%-ni.

Riigikogus kinnitatud Eesti arengukoostöö põhimõtete järgi on Eesti arengukoostöö suunatud rahu, demokraatia, inimõiguste järgimise ning majandusliku ja sotsiaalse stabiilsuse tagamisele ning vaesuse vähendamisele maailmas kooskõlas säästva arengu rahvusvaheliselt heakskiidetud põhimõtetega.

Näitaja	Hetkeseis	Sihttase
Ametliku arenguabi osakaal RKTs (Arengukoostöö ja humanitaarabi arengukava 2016–2020)	0,15% (2015)	Püüd saavutada 0,33% RKTst (aastaks 2030)
Teistele prioriteetsetele partnerriikidele eraldatud arengukoostöö vahendite osakaal Välisministeeriumi arengukoostöö ja humanitaarabi eelarves (Arengukoostöö ja humanitaarabi arengukava 2016–2020)	7% (2011–2015 keskmine)	9% (2016–2020 keskmine)
Selle elanikkonna osakaal, kes arvab, et Eesti peaks vähemarenenud riike abistama (Arengukoostöö ja humanitaarabi arengukava 2016–2020)	74% (2014)	80% (2020)

Meetmed ja tegevused

Eesti on arengukoostööga ehk arenguriikidele arenguabi andmisega süstemaatiliselt tegelenud alates 1998. aastast. Selle ajaga on arengukoostöö ja humanitaarabitegevused muutunud loomulikuks osaks Eesti välispoliitikast. Kehtiva [Eesti arengukoostöö ja humanitaarabi arengukava 2016–2020](#) aluseks on üldised rahvusvahelised arenguteemalised kokkulepped ja eesmärgid nagu ÜRO kestliku arengu eesmärgid ja arengu rahastamise kokkulepped, samuti Euroopa Liidu arengupoliitika otsused ja suunised.

Eesti tulemusliku arengukoostööpoliitika üheks aluseks on eesmärgipärane [tegutsemine rahvusvahelistes organisatsioonides](#), kus aktiivselt kaasa rääkides on hoolimata Eesti väiksusest võimalik saavutada oluline mõju rahvusvahelise arengu- ja humanitaaripoliitika kujundamisel. Sealjuures on rahvusvaheliste agentuuride töö rahaline toetamine Eesti piiratud ressursse ja diplomaatilist kohalolu arvesse võttes tõhusaim võimalus anda oma panus kõige vaesemate ja haavatavamate riikide toetamiseks nii arengukoostöös kui ka humanitaarabis.

[Eesti arengukoostöö eesmärgiks](#) on aidata kaasa üleilmse vaesuse kaotamisele ja kestliku arengu eesmärkide saavutamisele. Eesti arengukoostöö eesmärgid aastateks 2016–2020 tegevusvaldkonniti on järgmised: 1) kvaliteetse hariduse toetamine; 2) tervishoiu arendamise toetamine; 3) rahu ja stabiilsuse kindlustamine; 4) demokraatia arengu toetamine, hea valitsemistava juurutamine ning inimõiguste tagamine; 5) majandusarengu edendamine; 6) keskkonnasäästliku arengu soodustamine; 7) Eesti avalikkuse, eriti noorte teadlikkuse suurendamine arengukoostööst ja humanitaarabist ning üleilmsetest arenguprobleemidest.

Kehtiva Eesti arengukoostöö ja humanitaarabi arengukava [peamised arengukoostöö prioriteetriigid](#) on Gruusia, Ukraina, Moldova, Afganistan ning Valgevene. Lisaks seab arengukava eesmärgiks panustada rohkem arengukoostöö vahendeid haavatavatesse riikidesse ning jätkata paindlikku reageerimist ka vähim arenenud ja konfliktijärgsete riikide, arenevate saareriikide ja merepiirita arenevate riikide vajadustele valdkondades, kus Eestil on pakkuda selge lisandväärtus. Sellise koostöö korral eelistatakse Kesk-Aasia, Aafrika ja Lähis-Ida piirkonda. Sellistele riikidele antava arengukoostöö osakaalu plaanitakse aastaks 2020 suurendada keskmiselt 9%-ni Välisministeeriumi arengukoostöö eelarvest (praeguse eelarve juures teeks see üks miljonit eurot ehk 0,01% RKTst). 2015. aastal panustas Eesti vähimarenenud riikidesse 6% ODAst.

Vähimarenenud riikidest on [Afganistan](#) olnud alates 2006. aastast üks Eesti kahepoolse arengukoostöö olulisemaid sihtriike, kuhu Eesti on panustanud nii rahvusvaheliste organisatsioonide kui ka kahepoolse koostöö kaudu. Sellele aitas kaasa Eesti erimissiooni töö Kabulis aastatel 2006–2014. Valdkondadest on Eesti arengukoostöö Afganistanis keskendunud julgeolekule, haridusele ning naiste ja tüdrukute olukorra parandamisele. Pidades silmas Eesti pikaajalisi rahvusvahelisi kohustusi Afganistanis, jätkub aastatel 2016–2020 koostöö nii rahvusvaheliste organisatsioonide kaasabil kui ka kahepoolset, sõltuvalt riigi julgeolekuolukorrast ja kohapealsetest võimalustest. Suureks probleemiks on hariduse ja arstiabi kättesaamatus ning naiste-tüdrukute olukord. Elatustaseme näitajad on Afganistanis maailma madalaimate hulgas, suur osa elanikkonnast kannatab eluasemete, puhta vee, elektri, tervishoiuteenuste ja töökohtade puudumise pärast.

[Eesti kujundab aktiivselt arengupoliitikat ELis](#), mis koos liikmesriikidega on maailma suurim arengukoostöö ja humanitaarabi andja, osaledes arengukoostöö töörühma aktuaalsete teemade aruteludel ja poliitikadokumentide koostamisel kooskõlas Eesti prioriteetide ja poliitiliste huvidega. Peamised valdkonnad on poliitikavaldkondade sidusus, abi tõhusus, sooline võrdõiguslikkus, IKT läbiv peavoolustamine, samuti arengukoostöö ja humanitaarabi parem sidustamine konfliktide puhul ja sunnitud massränne. Eesti teeb makseid EL eelarvesse, millest arengukoostöö vahendite kaudu rahastatakse ka EL abiprogramme ja -fonde, mis on suunatud kõige vaesematele ja haavatavamatele riikidele. Eesti peab esmatähtsaks EL humanitaarabi sidumist nii elanikkonnakaitse- kui ka arengukoostööpoliitikaga ning toetab EL liikmesriikide ühtset kriisidele reageerimist ja koordinatsiooni EL elanikkonnakaitse mehhanismi kaudu. Eesti EL nõukogu

eesistumine 2018. aasta esimeses pooles loob lisavõimalusi EL arengukoostöö- ja humanitaaripoliitika suunamiseks.

Selleks, et tagada Eesti arengukoostööpoliitika tõhusus ja aidata saavutada kestliku arengu eesmärke, on vaja, et kõikides poliitikavaldkondades seisukohti kujundades arvestataks nende positiivset või negatiivset mõju vaesematele riikidele. [Teiste poliitikavaldkondade paremaks sidumiseks arengukoostöö eesmärkidega](#) määratakse aastatel 2016–2020 kindlaks Eesti teiste poliitikavaldkondade sidusus arengukoostöö eesmärkidega aastaks 2017, suurendatakse võtmevaldkondade otsustajate seas teadlikkust poliitika sidususest ja arengukoostöö eesmärkidest ning määratakse aastaks 2020 koostöös strateegilise partneriga kindlaks esialgne Eesti poliitika sidususe raamistik.

Eesti [kaubanduspoliitika](#) on seotud Euroopa Liidu poliitikaga. Eesti Euroopa Liidu poliitika 2015–2019 kohaselt peab Eesti kaubanduspoliitikas oluliseks, et: 1) Euroopa Liit oleks pühendunud liberaalse kaubanduspoliitika arendamisele maailmas, tegutsedes tugeva multilateraalse kaubandussüsteemi säilitamise ja globaalse vaesuse kaotamise nimel ning sõlmides tähtsate kaubanduspartneritega endist viisi kahepoolseid vabakaubandus- ja investeeringute kaitse lepinguid; 2) WTO Doha arenguvõor saaks edukalt lõpetatud; 3) Euroopa Liit valmistuks Aafrika, Kariibi mere ja Vaikse ookeani riikidega suhteid reguleeriva Cotonou lepingu ülevaatuseks aastaks 2019 viisil, mis arvestaks rahvusvahelise keskkonna ning partnerriikide arengut viimase 15 aasta jooksul.

Eesti teeb mitmepoolset koostööd erinevate rahvusvaheliste arengukoostöö ja humanitaarabi organisatsioonide ja ÜRO agentuuride kaudu: UNICEF, UNDP, UNWOMEN, UNFPA, WTO, UNHCR, WFP, ICRC, WHO. jne. Lisaks osaletakse mitmepoolsetes fondides ja rahvusvahelistes MTÜdes: Demokraatia Rahastu, ICC, EBRD/E5P fond, Madad Fond, Türgi Rahastu, Lifeline Fond jt.

Mitmed [vabaühendused](#) panustavad Eestis arengukoostöö, humanitaarabi ning maailmahariduse edendamise, katusorganisatsioonina koondab neid MTÜ Arengukoostöö Ümarlaud.

7. EDASISED SAMMUD

Esmased tegevused tegevuskava 2030 elluviimisel on algatatud juba käesoleva ülevaate koostamise ajal. Tehtud on esialgne [ÜRO tegevuskava 2030 eesmärkide ja Vabariigi Valitsuse poliitika võrdlusanalüüs](#), mis andis ülevaate, mil määral on ÜRO säästva arengu eesmärgid Vabariigi Valitsuse tegevustega kaetud. Käimas on Eesti säästva arengu komisjoni algatatud [Eesti säästva arengu strateegia „Säästev Eesti 21“ aja- ja asjakohasuse analüüs](#) uuenenud trendide ja ülemaailmse tegevuskava 2030 eesmärkide valguses. Analüüs valmib sügisel 2016. Analüüsi põhjal pannakse kokku ettepanekud riikliku säästva arengu strateegia ja/või rakendusmehhanismide uuendamise kohta.

Lisaks on 2016. aasta teises pooles kavas algatada [Eesti säästva arengu näitajate nimekirja uuendamine](#) nii, et see kajastaks ka ÜRO tegevuskava 2030 eesmärke ja indikaatoreid. Indikaatorid uuendatakse koostöös Statistikaameti, Riigikantselei, ministeeriumidevahelise säästva arengu töörühma ja Eesti säästva arengu komisjoniga. Uuendatud näitajatel põhinevad seirearuanded peaks tulevikus võimaldama hinnata Eesti arengut nii riigisiseste kui ka ülemaailmsete säästva arengu eesmärkide vallas.

Eestil tuleb endiselt panustada selliste innovaatiliste tehnoloogiliste lahenduste soodustamisse, mis aitavad säästva arengu eesmärke ellu viia. Näiteks on digitehnoloogia ja e-valitsemise arendamine aidanud Eestis kaasa majandusarengule, heale riigivalitsemisele, läbipaistvusele, ressursitõhususele ning inimarengule. Valitsus jätkab valdkondlike tegevusi seniste analüüside põhjal selgunud peamistes kitsaskohtades. Oluline on leida mõjusaid lahendusi üldsuse teadlikkuse suurendamiseks tegevuskavast 2030 ning panustada eesmärkide saavutamisse rahvusvahelise koostöö kaudu.

8. LÕPPSÕNA

Käesoleva ülevaate koostamise ajal tehtud valitsuse poliitika ja tegevuskava 2030 vastavusanalüüs ning meetmete ja tegevuste väljaselgitamise tulemused näitavad, et Eesti valitsus ja valitsusvälise sektori esindajad juba rakendavad meetmeid ja plaanivad tegevusi kõigis 17 ülemaailmse säästva arengu eesmärgi valdkondades. Mitmed eesmärgid on valitsuse tegevussuundadega täielikult kaetud ning mõned osaliselt. Eesti tugevate külgedena paistavad välja hea olukord bioloogilise mitmekesisuse kaitses, taastuenergia suur osakaal eelkõige soojusmajanduses, valitsuse avatud ja kaasav õigusloomeprotsess, avaliku sektori teenuste kiire ja mugav kättesaadavus e-teenuste kaudu, kvaliteetne ja kättesaadav haridussüsteem. Analüüs tõi ka välja valdkonnad, kus Eesti valitsusel tuleb jätkata jõupingutusi ülemaailmsete säästva arengu eesmärkide ja ka valitsuse enda seatud vastavate riigisiseste eesmärkide saavutamiseks. Need on näiteks tootlikkuse suurendamine, majanduse energia- ja süsinikumahukuse vähendamine, vaesuse kaotamine, palgalõhe vähendamine.

2015. aasta septembris vastu võetud deklaratsioon „Muudame maailma: säästva arengu tegevuskava aastaks 2030“ määrab kindlaks, et ülemaailmsete eesmärkide saavutamiseks on vaja lisaks valitsusele panustada ka valitsusvälisel sektoril – äriühingud, kohalikud omavalitsused, kohalikud ja rahvusvahelised organisatsioonid, akadeemilised ringkonnad, heategevusühingud, vabatahtlikud organisatsioonid jt. Oluline on neid kaasata nii valitsuse tegemistesse kui ka tegeleda üldise teadlikkuse suurendamisega tegevuskava 2030 eesmärkidest ja nende elluviimisse panustamise võimalustest.

Eesti kui väikese, aga maailma kogukonnaga seotud riigi jaoks ei tähendaks säästva arengu eesmärkide protsessi läbikukkumine või vähene tulemuslikkus ainult inimeste heaolu vähenemist ning looduskeskkonna halvenemist, vaid oleks ka oluliseks julgeolekuriskiks. ÜRO poolt vastu võetud 17 säästva arengu eesmärgi saavutamine vähendab maailmas konfliktide algpõhjuseid ja loob tingimused, mis võimaldab inimestel maailmas jätkusuutlikult eksisteerida ning areneda. Seetõttu on Eesti jaoks ülemaailmsete säästva arengu eesmärkide saavutamine väga oluline ning Eesti annab igakülge panuse tegevuskava 2030 rakendamiseks.